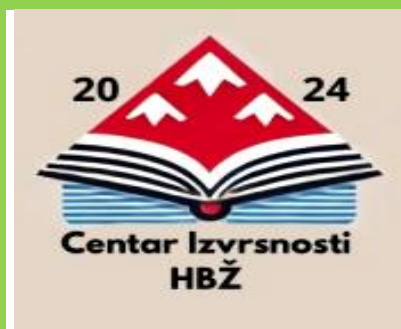

BILTEN

DEMOGRAFSKA SLIKA HERCEGBOSANSKE ŽUPANIJE / KANTONA 10

Federacija Bosne
i Hercegovine

Centar izvrsnosti Hercegbosanske županije 2026.
Prirodoslovlje

HERCEGBOSANSKA ŽUPANIJA

Ministarstvo znanosti, prosvjete, kulture i sporta HBŽ

CENTAR IZVRSNOSTI HBŽ - Prirodoslovlje

BILTEN

Demografska slika Hercegbosanske županije

Bilten Demografska slika Hercegbosanske županije izradili su učenici prvog razreda gimnazije iz Livna i Kupresa, polaznici Centra izvrsnosti Prirodoslovlja Hercegbosanske županije 2025./2026. Godine.

1. Petra Džeko
2. Klara Pavić
3. Jasna Lovrić
4. Ivona Vujeva
5. Luka Hrgić

Mentor: Krešimir Milošević, prof.

Zahvaljujemo se djelatnicima Ministarstva znanosti, prosvjete, kulture i sporta HBŽ (Centar izvrsnosti Prirodoslovlja), Osnovnoj školi „fra Lovro Karaula, djelatnicima Federalnog Zavoda za statistiku Livno i anketiranim građanima.

Tisak:
Tiskara Livno d.o.o,
Livno, 2026.

Livno, travanj 2026.

Sadržaj:

1. UVOD	1
2. KRETANJE STANOVNIŠTVA BOSNE I HERCEGOVINE	2
2.1. Stanovništvo i registar Federacije BiH	5
2.2. Prirodno kretanje stanovništva	10
3. HERCEGBOSANSKA ŽUPANIJA / KANTON 10	12
3.1. Prirodna promjena	14
3.2. Starosna (dobna) i spolna struktura	19
3.3. Migracije	20
3.4. Populacijska politika	26
4. ZAKLJUČAK	30
5. LITERATURA	32

1. Uvod

Na kretanje broja stanovnika, kao i na razvoj stanovništva u cijelosti, utječu brojni demografski i nedemografski (ekonomski, društveni, socio-psihološki, povijesno-politički, geografski, zdravstveno-higijenski i drugi) čimbenici. Demografska kretanja i odrednice razvoja stanovništva nalaze se u stalnom, kompleksnom i interakcijskom uzročno-posljedičnom odnosu. Bez razumijevanja širega društveno-gospodarskog konteksta u kojemu se odvija demografska dinamika nemoguće je razumjeti pravce njezina dosadašnjeg razvoja, a niti predvidjeti razvoj u budućnosti. To dolazi do izražaja kada se stanovništvo razvija pod pretežitim utjecajem destabilizacijskih "unutarnjih" i "vanjskih" čimbenika, koji manje-više remete normalan i stabilan demografski razvoj. U takvim se okolnostima dinamiku i strukturu stanovništva treba osmišljavati kvalitetnim i poticajnim strategijama društveno prihvatljive populacijske i obiteljske politike kojima bi se ublažila negativna demografska slika.

Predmet istraživanja predstavljaju demografski gubitci odnosno duže vremensko razdoblje depopulacije prostora Hercegbosanske županije (Kantona 10) u Federaciji Bosne i Hercegovine. Depopulacija je uzrokovana slabom gospodarskom razvijenošću koja je dovela do demografskog pražnjenja, smanjenja prirodnog prirasta odnosno gubitaka mladih dobnih skupina i odseljavanja. Demografskim pražnjenjem obuhvaćeni su ponajviše prostori (sela) u kojima je došlo do nestanka gospodarskih djelatnosti napose poljodjelstva i stočarstva. To se prvotno događalo u naseljima koja su udaljenija od općinskih središta, a kasnije je zahvatila i seoska naselja bliža gradovima pa i sama gradska središta. Činjenica je da su danas pojedina općinska središta povećala svoj prostorni obuhvat, ali broj stanovnika tih gradova se smanjio u odnosu na 1991. godinu. Izražena depopulacija pojedinih općina nije isključivo rezultat slabije gospodarske razvijenosti nego su uzrok i ratna događanja 90-ih godina 20 st., odnosno politička previranja.

Predmetom analize u ovome biltenu odabrane su demografske odrednice kretanja i razvoja stanovništva u Hercegbosanskoj županiji (Kanton 10). Cilj je istraživanja ustanoviti vrijednosti pojedinih odrednica u suvremenim demografskim kretanjima ovoga dijela Bosne i Hercegovine, poglavito njihov možebitni utjecaj na budućí razvoj stanovništva, a prije svega na dinamiku nataliteta/fertiliteta.

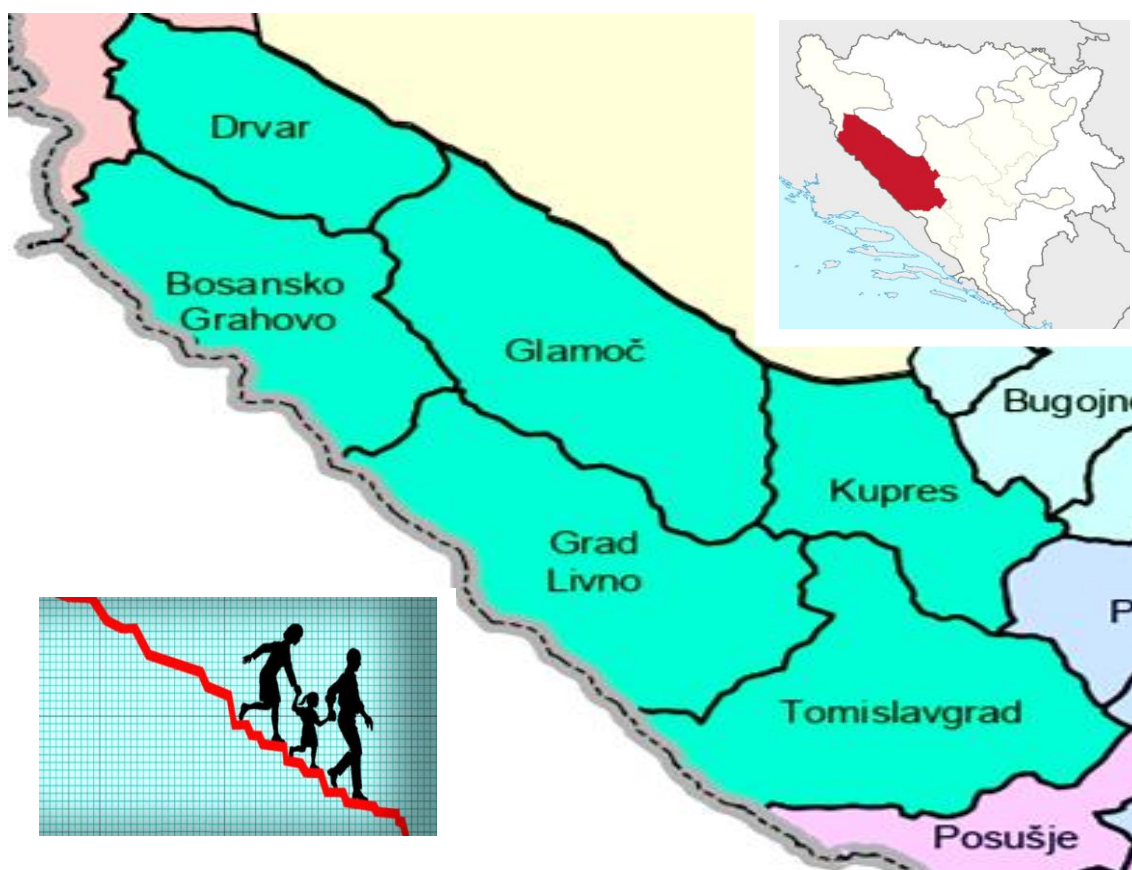
Statističko-demografsku osnovu ovoga istraživanja čine većinom službeni podatci iz popisa stanovništva 1991. i 2013. godine te procjene vitalne statistike za razdoblje od 2014. do 2025. godine. Drugi dio istraživanja odnosi se na neke rezultate anketnog istraživanja koje je provedeno na reprezentativnom uzorku za mlade bračne parove o pronatalitetnoj populacijskoj politici na prostoru županije, u dobi između 20 i 35 godina. Cilj je bio utvrditi glavne činitelje i probleme s kojima se susreću mladi pri odluci o rađanju djece ili odustajanju od te odluke.

U sadržajnom smislu, ovaj istraživački rad sastoji od četiri dijela. U prvome i drugom dijelu su prikazani osnovni demografski čimbenici razvoja stanovništva Bosne i Hercegovine i Federacije BiH. Analiza kretanja stanovništva Hercegbosanske županije u trećem dijelu, bazira se na vremenski okvir od službenih popisa 1991. i 2013. godine te procjena kretanja

stanovništva do 2025. godine. To je razdoblje dovoljno dugo da se, unatoč promjenama u popisnoj metodologiji, mogu vrlo jasno uočiti osnovni trendovi i procesi u brojčanom i strukturnom razvoju stanovništva ovoga kraja, a koji će u dugoročnom smislu bitno odrediti daljnja demografska kretanja, poglavito prirodno i prostorno kretanje stanovništva. Skupina demografskih činitelja uključuje: promjenu broja stanovnika, prirodno kretanje stanovništva, veličinu migracijske bilance (saldo migracije) i tip ukupnog (općeg) kretanja stanovništva te odabrane indikatore sastava stanovništva prema spolu i dobi. U radu su većinom korišteni službeni podaci Zavoda za statistiku Federacije BiH, popis stanovništva 1991. i 2013. godine te procjene broja stanovnika objavljenih u statističkim godišnjacima i biltenima.

U četvrtom dijelu ovog rada predstavljene su nedemografske, tj. socijalne, odrednice kretanja i razvoja stanovništva županije, temeljem pripremljene ankete i dobivenih rezultata anketnim istraživanjem za mlađe bračne parove. Prostorni okvir ove analize čini Hercegobosanska županija (Kanton 10) u Federaciji BiH, koja obuhvaća šest općina: Bosansko Grahovo, Drvar, Glamoč, Livno, Kupres i Tomislavgrad.

Slika 1. Prostorni obuhvat Hercegobosanske županije s općinama

2. Kretanje stanovništva Bosne i Hercegovine i Federacije BiH

Razmještaj i gustoća naseljenosti uvelike ovisi o nekoliko čimbenika poput prirodno-geografskih, povijesnih i društveno-gospodarskih. Zbog tih čimbenika u Bosni i Hercegovini postoji neravnomjeran razmještaj stanovništva i nejednaka gustoća naseljenosti prema regijama, županijama i općinama. Prema zadnjem službenom popisu iz 2013. godine u BiH je živjelo **3 531 159** stanovnika što u odnosu na popis iz 1991. godine iznosi smanjenje za oko **846 000** stanovnika. Prosječna gustoćom naseljenosti iznosila je **69 st/km²**. Tako najmanju gustoću naseljenosti imaju općine Hercegbosanske županije i visoke Hercegovine u kojima je bilo manje od 20 stanovnika po km². Prema procjenama temeljem podataka o negativnoj prirodnoj promjeni i vanjskim migracijama u BiH je 2023. živjelo nešto više od **2 900 000**.

Tablica 1. Usporedba narodnosne strukture BiH 1991. i 2013.

Narodnost	% udio u ukupnom st.		Razlika u %
	1991.	2013.	
Bošnjaci	43,7	50,1	+6,4
Hrvati	17,3	15,4	-1,9
Srbi	31,3	30,8	-0,5
Ostali	7,7	3,7	-4

Prirodno-geografska cjelina Hercegovina i jugozapadna Bosna (tri županije), može se nazvati prostorom hrvatskog stanovništva u BiH, jer je tu 2013. godine živjelo oko 276 600 Hrvata ili 50%. Hrvati su u državi početkom rata bili uglavnom ruralno stanovništvo, te je zbog toga njihov etnički prostor u odnosu na njihovu brojnost razmjerno velik (19% površine 1981. g.). Najveći broj Hrvata u općinama prema popisu iz 2013. godine živio je u Mostaru (51 200), Livnu i Tomislavgradu (29 000), Širokom Brijegu (28 800).

Tablica 2. Broj stanovnika BiH, Federacije BiH, distrikta Brčko prema popisu 2013.

Država/entiteti	Bošnjaci	%	Hrvati	%	Srbi	%	Ostali	%	Ukupno	%
BiH	1 769 592	50,1	544 780	15,4	1 086 733	30,8	130 054	3,7	3 531 159	100
Federacija BiH	1 562 372	70,4	497 883	22,4	56 550	2,5	102 415	4,6	2 219 220	62,8
Republika Srpska	171 839	13,9	29 645	2,4	1 001 299	81,5	25 640	2,1	1 228 423	34,8
Distrikt Brčko	35 381	42,3	17 252	20,7	28 884	34,6	1 999	2,4	83 516	2,4

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Prirodno i prostorno kretanje broja stanovnika posljedica je prirodnih i društvenih čimbenika, koji su uzajamno nadopunjuju. Broj stanovnika Bosne i Hercegovine je od prvih službenih popisa do 1992. godine bio u stalnom porastu izuzev razdoblja prvog svjetskog rata. Upravo ratna događanja na našim prostorima su uvelike i značajno usporavali dinamiku kretanja stanovništva. Tako je samo u Domovinskom ratu od 1992. do 1995. godine došlo do

najvećih unutarnjih migracija i smanjenja apsolutnog broja stanovnika u zadnjih 150 godina od kada postoje službeni popisi. Popisima se dolazi do spoznaja neophodnih za planiranje društvenog i gospodarskog života. Popisi se u pravilu vrše svakih deset godina, a u međuvremenu do neophodnih podataka se dolazi procjenama koje vode državni Zavodi ili Agencije za statistiku. Do danas u BiH je bilo **četrnaest službenih popisa stanovništva**.

stanovništvo u milijunima

						4,37	
					3,74		
							3,53
				2,84			
			2,32				
		1,89					
	1,33						
1,15							
1879.	1885.	1910.	1931.	1953.	1971.	1991.	2 013.

Grafikon 1. Kretanje broja stanovnika BiH prema odabranim popisima od 1879. do 2013.

Od osamdesetih godina 20 stoljeća broj članova domaćinstava je u stalnom je padu. U tom desetljeću u BiH završava **demografska tranzicija** koju nije pratio i odgovarajući gospodarski napredak. To je bila izravna posljedica nižeg nataliteta, socijalno-gospodarskih promjena i promjena u obiteljskoj strukturi. Značajni ratni demografski gubici 90-ih godina 20. stoljeća, a nakon rata smanjena stopa nataliteta i fertiliteta te iseljavanje, uzrokovali su negativnu prirodnu promjenu i smanjenje ukupnog stanovništva. Na primjer, prema popisu iz 2013. godine u odnosu na popis iz 1991. godine broj Hrvata se smanjio za 216 000. Godine 1991. bilo je 760 852 Hrvata, što je predstavljalo 17,4% ukupnog stanovništva države.

Demografska tranzicija u BiH počela je padom općih stopa nataliteta na ispod 30‰ 60-ih godina 20. stoljeća. Nakon tih godina pad je nastavljen pa čak i u vrijeme *baby boom* generacija. Zatim se ušlo u srednju podetapu demografske tranzicije s početkom usporavanja, do tada visoke, stope prirodnog priraštaja. Završetkom dominirajuće mlade dobne strukture dolazi do ubrzanog demografskog starenje koje će početi 1960-ih godina sa završetkom tranzicije mortaliteta gdje je opća stopa mortaliteta bila ispod 10‰. Devedesetih godina 20. st. završava i tranzicija nataliteta s općom stopom ispod 15‰.

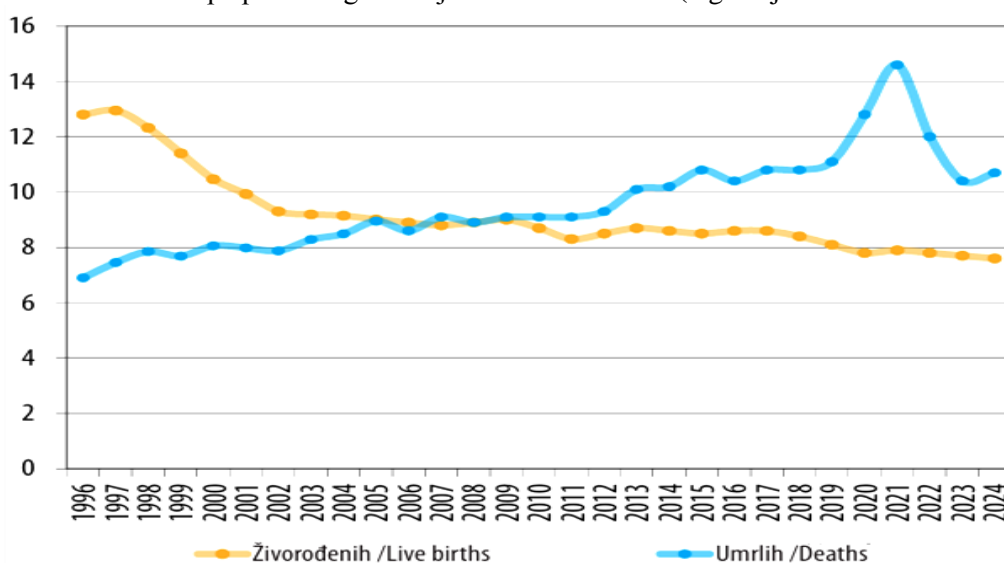
Prema Zakonu o statistici BiH, **Agencija za statistiku BiH** nadležna je da u skladu sa međunarodno prihvaćenom metodologijom izrađuje i objavljuje statističke podatke za Bosnu i Hercegovinu, a na osnovu podataka zavoda za statistiku entiteta, Brčko Distrikta BiH i drugih institucija na razini BiH. U popisu 2013. godine prvi put je za utvrđivanje ukupnog broja stanovnika primijenjen koncept „uobičajenog stanovništva“, ali njime su obuhvaćene i osobe koje žive i rade u inozemstvu, koje su se u vrijeme popisa „zatekle“ u svojim prebivalištima u Bosni i Hercegovini. Utvrđeno je da je BiH na taj način dobila oko 196 000 stanovnika više. To je slično kao što su se u popisu 1991. osobe na privremenom radu u inozemstvu vodile kao dio ukupnog stanovništva.

Tablica 3. Odrednice prirodnog kretanja BiH

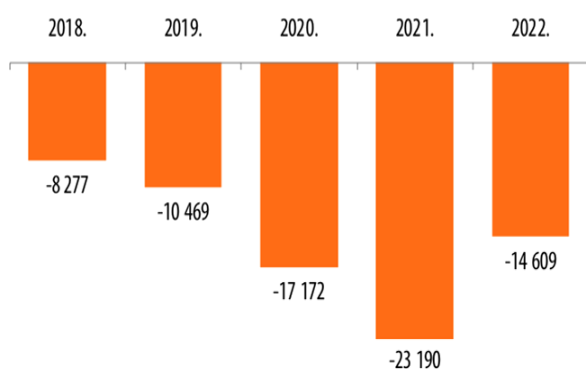
Godine	Natalitet u ‰	Mortalitet u ‰	Prirodni prirast u ‰
1991.	14,8	7,0	+ 7,8
1997.	12,9	7,5	+ 5,5
2013.	8,6	10	- 1,4
2015.	8,4	10,8	- 2,4
2025.	6,8	10,1	- 3,3

Živorodenje je potpuno izbacivanje ili vađenje iz tijela majke ploda začeca bez obzira na trajanje trudnoće koji, nakon takvog odvajanja, diše ili pokazuje bilo koji drugi znak života. Ako plod takvog rođenja umre, prvo se registrira kao živorodeno, a onda kao umrla osoba.

Grafikon 2. Stope prirodnog kretanja stanovništva BiH (Agencija za statistiku 2025.)

Grafikon 3. Prirodna promjena stanovništva BiH

Mrtvorodenim djetetom smatra se dijete rođeno, odnosno izvađeno iz tijela majke bez ikakvih znakova života, tj. ako nije disalo niti pokazivalo neki drugi znak života, nošeno je duže od 22 tjedna trudnoće i ima 500 grama ili više porođajne težine.

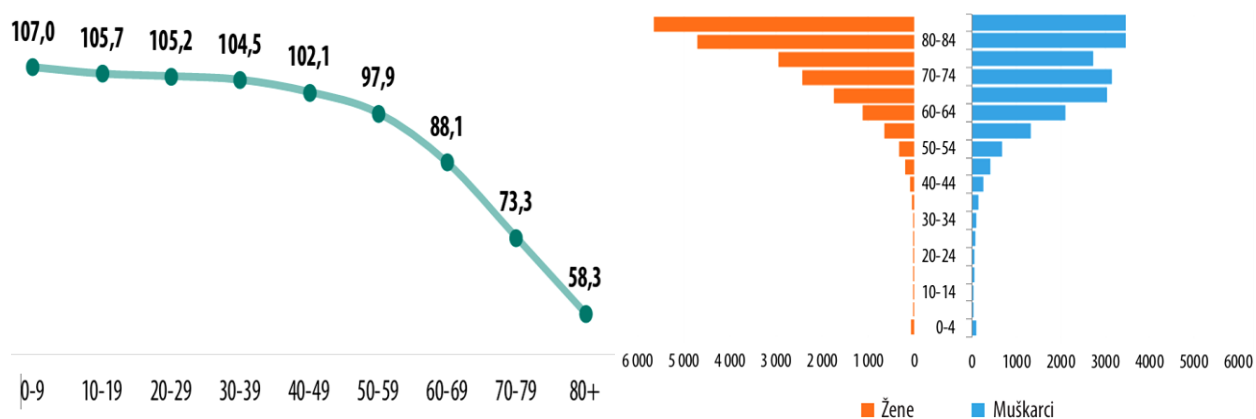
Prirodni prirast (promjena), odnosno prirodni pad stanovništva razlika je između broja živorodene djece i broja umrlih osoba u godini promatranja i može biti pozitivan i negativan. Od 2009. godine u BiH postoji trend negativnog prirodnog priraštaja, što znači da u referentnoj godini umre više osoba nego što ih se rodi. Ako je godišnja stopa prirodnog priraštaja stanovništva negativna (-4,6‰), tada se broj stanovnika određenog prostora

smanjuje 50% za 150 godina. Stopi od -9,2‰ odgovara period od 75, a stopi od -13,7‰ period od 50 godina.

Koeficijent maskuliniteta predstavlja broj muškaraca na 100 žena. Prema podacima o broju stanovnika iz 2022. godine, uočava se najveća stopa maskuliniteta u starosnoj grupi od 0 do 19 godina starosti, gdje na 100 ženskih dolazi oko 106 muških osoba. Idući prema starijoj životnoj dobi, stopa maskuliniteta ima tendenciju opadanja, pa od 50 godina i više, u populaciji ima više žena nego muškaraca, te nakon tog perioda koeficijent maskuliniteta naglo opada, a najniži je u starosnoj grupi 80+ i bilježi vrijednost od 58, što znači da u najkasnijoj životnoj dobi, na 100 žena dolazi oko 58 muškaraca. U Bosni i Hercegovini je 2022. godine bilo 50,9% ženske populacije i 49,1 muške. Iste godine umrlo je 105 muškaraca na 100 žena, a istovremeno je na 100 djevojčica rođeno 105 dječaka. Žene su te godine u BiH živjele u prosjeku 5,2 godine duže od muškaraca.

Koeficijent feminiteta je demografski pokazatelj koji predstavlja broj žena na 1000 muškaraca u ukupnom stanovništvu ili određenoj dobnoj skupini. Služi za analizu spolne strukture stanovništva, pri čemu vrijednost iznad 1000 znači da ima više žena, a ispod 1000 više muškaraca. Upotrebljava se u analizi biološkog sastava stanovništva često u usporedbi s koeficijentom maskuliniteta kao i migracijskih kretanja.

Grafikon 4. Koeficijent maskuliniteta prema starosnim skupinama i dijagram umrlih prema starosnoj strukturi 2022. u Bosni i Hercegovini

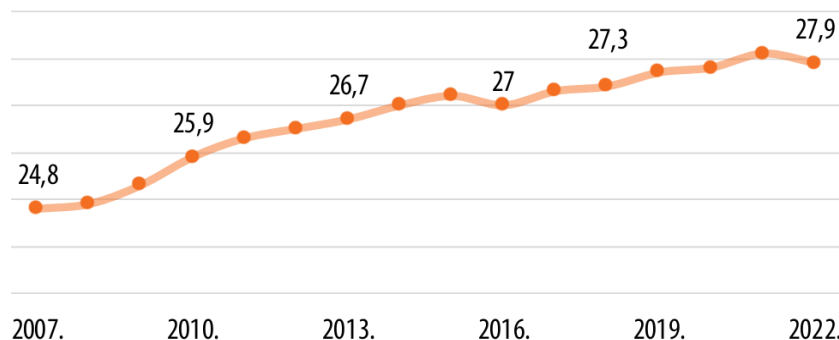

Prosječna starost majki pri prvom porodu kontinuirano raste, dosežući oko 29,4 godine u Europskoj uniji i oko 28 godina u BiH. Trend odgađanja majčinstva je u porastu, a povećava se i broj poroda u tridesetim i četrdesetima godinama dok broj maloljetnih majki konstantno opada. Rezultat je je to sveopćih društvenih promjena te načina života u globaliziranom svijetu.

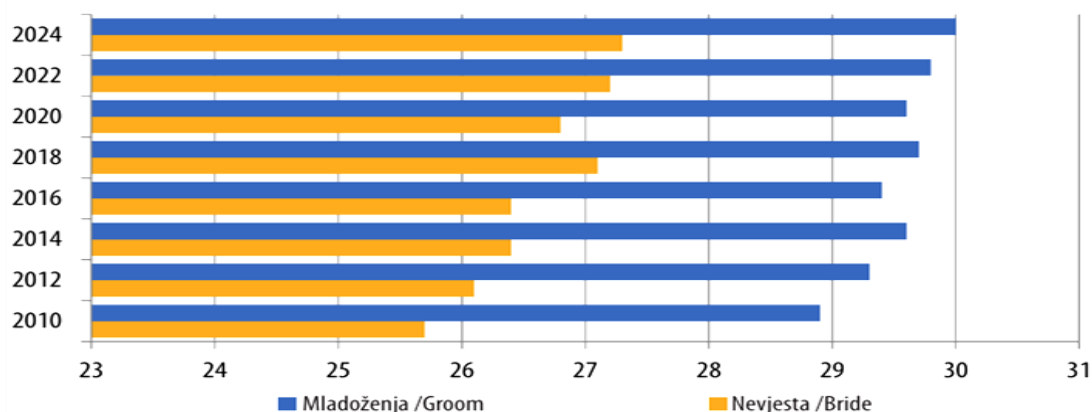
Dobna i spolna struktura često se grafički prikazuju zajedno. Taj prikaz nazivamo dijagramom dobno-spolne strukture, no u literaturi ga možemo pronaći i pod nazivom stablo života, dobno-spolne piramide, populacijske piramide i slično. Takav grafički prikaz daje nam uvid u broj stanovnika prema dobnim skupinama za oba spola čime se stvara jedinstveni prikaz prema čijem obliku možemo prepoznati demografske procese koji se događaju u

pojedinom području. Ako su najbrojnije one najmlađe skupine, a sa starošću se njihov broj smanjuje, govorimo o stanovništvu koje će se u budućnosti povećavati. Svako smanjivanje baze upućuje na proces starenja stanovništva.

Grafikon 5. Prosječna starost majke pri rođenju prvog djeteta u periodu 2007.-2022. u FBiH

Grafikon 6. Prosječna starost – prvi brak u BiH

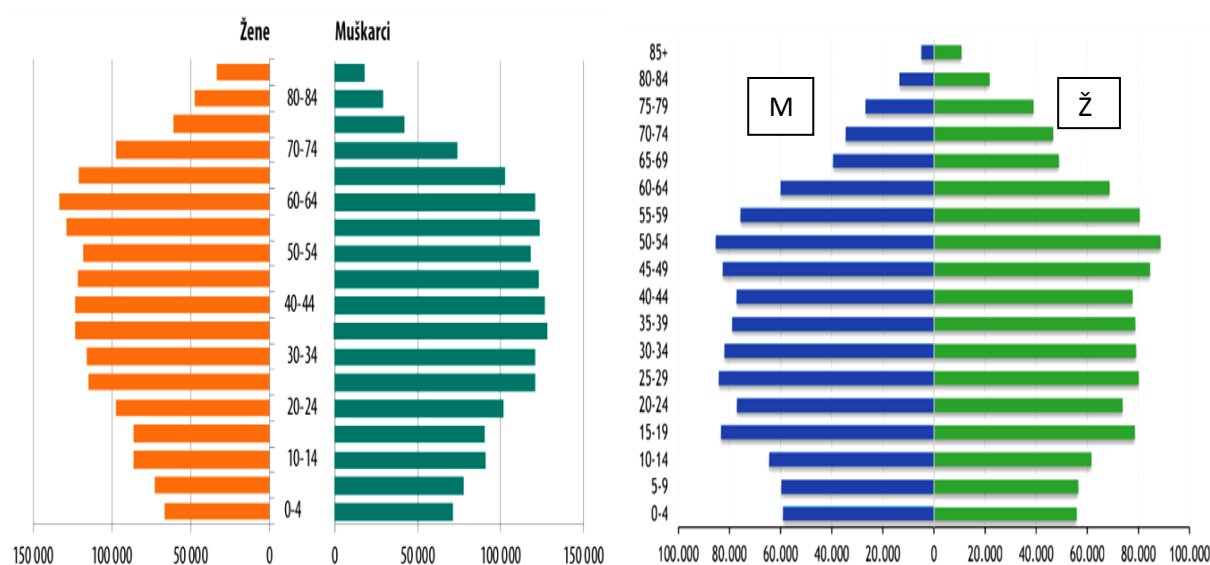

Izvor: Agencija za statistiku BiH 2025.

S obzirom na udio pojedinih dobnih skupina, razlikujemo ekspanzivni (mladi), stacionarni (zreli) i restriktivni (stari) tip. Za BiH je karakterističan **restriktivni (stari) tip** dobnog spolnog stabla koji pokazuje daljnje smanjenje baze i povećanje udjela staroga stanovništva čime se gubi na biodinamici i društvo se suočava s vrlo sporim povećanjem, koje postupno prelazi u stagnaciju te zatim u podmakloj fazi nastupa pad broja stanovnika.

Koeficijent (indeks) starosti stanovništva (65+) je udio stanovnika starosti 65 i više godina u ukupnom broju stanovnika. U BiH indeks starosti iznosi oko 21%, to je visok udio, koji odražava izraženu starost populacije, što potvrđuje i prosječna (medijalna) starost stanovništva od oko 43 godina. Stanovništvo po starosti predstavlja odliku aktualnih demografskih prilika, kao i odraz promjena u razvitku populacije.

Grafikon 7. Stanovništvo u BiH (2022.) i Federacije BiH (2013.) prema spolu i petogodištima

Izvor: Agencija za statistiku 2023.

Tablica 4. Dobno-spolna struktura stanovništva Bosne i Hercegovine 1991. i 2013.

	Broj stanovnika		Žene	Muškarci	0-14	15-64	>65
2013.	3 531 159	Ukupno	1 798 889	1 732 270	543 719	2 485 444	501 996
		%	50,94	49,06	15,40	70,40	14,20
1991.	4 377 033	Ukupno	2 193 238	2 183 795	1 028 602	2 963 251	385 178
		%	50,11	49,89	23,5	67,7	8,8

Izvor: Agencija za statistiku BiH

BiH 1991.godine dostigla svoj demografski maksimum od 4.377.033 stanovnika, što je u odnosu na 1948.godinu povećanje za 1 813 200 stanovnika (71%), ili prosječno godišnje za nešto više od 42.000. U tom vremenskom razdoblju prirodno kretanje je variralo od 7,8‰ (1991.) do 27,7‰ (1952.), a od 70-ih godina 20. stoljeća stopa prirodnog priraštaja je konstantno opadala, ali je i dalje bila značajno pozitivna. Od 1980-ih godina BiH je promijenila obrazac obnavljanja stanovništva, čime je **stopa fertiliteta** pala ispod razine jednostavne reprodukcije (2,1).

Podaci popisa stanovništva iz 2013. godine pokazali su smanjenje udjela svih fertilnih dobnih skupina, osim one najstarije (45–49), koja ionako ima minoran doprinos ukupnom natalitetu. Umanjenje broja žena u dobi od 15 do 34 godine u odnosu na 1991. godinu iznosi 222 800. Ustanovljena je generacijska depopulacija i starenje fertilnog kontingenta, oko **1,3 djece prosječno po ženi** s tendencijom odgađanja rađanja, ne pruža osnovu za optimističnu prognozu u pogledu eventualnog povećanja izrazito niske stope nataliteta.

2.1. Stanovništvo i registar Federacije BiH

Prema Zakonu o statistici u Federaciji BiH, odsjek za statistiku stanovništva i registar obuhvaća: **a) vitalnu statistiku, b) procjenu broja stanovnika, c) unutarnje migracije.**

Kao izvor podataka za statistiku stanovništva koriste se administrativni izvori podataka poput matičnih knjiga matičnih/mjesnih ureda (rođenih, umrlih i vjenčanih), Općinski sudovi FBiH nadležni za razvode braka, Agencija za identifikacijske dokumente, evidenciju i razmjenu podataka BiH (IDDEEA).

Vitalna statistika obuhvaća podatke o karakteristikama: *rođenim i umrlim osobama, zaključenim i razvedenim brakovima.* Ovi podaci se razvrstavaju po sljedećim obilježjima: starost, spol, rođeni prema vitalitetu, umrli prema mjestu i uzroku smrti, zakonsko bračno stanje i ostalo. Na osnovu prikupljenih podataka vitalne statistike izračunavaju se sljedeći indikatori: apsolutni pokazatelji o broju živorođenih i mrtvorodenih, stopa nataliteta, stopa prirodnog priraštaja (promjene), prosječna starost majke pri rođenju djeteta, opća stopa mortaliteta, prosječna starost umrlih, stopa smrtnosti dojenčadi, prosječna starost mladoženje i nevjeste pri zaključenju braka za ukupan broj brakova i za prve brakove, stopa razvedenih brakova, prosječna starost muža i žene prilikom razvoda braka i dr. Vitalni indeks predstavlja odnos broja živorođenih i umrlih osoba.

Tablica 5. Broj stanovnika po županijama FBiH 2013. godine

Županije u Federaciji BiH	Broj stanovnika 2013. g.
Unsko-sanska	273 261
Posavska	43 453
Tuzlanska	445 028
Zeničko-dobojska	364 433
Bosanskopodrinjska	23 734
Srednjobosanska	254 686
Hercegovačko-neretvanska	222 007
Zapadnohercegovačka	94 898
Sarajevska	413 593
Hercegbosanska	84 127
UKUPNO	2 219 220

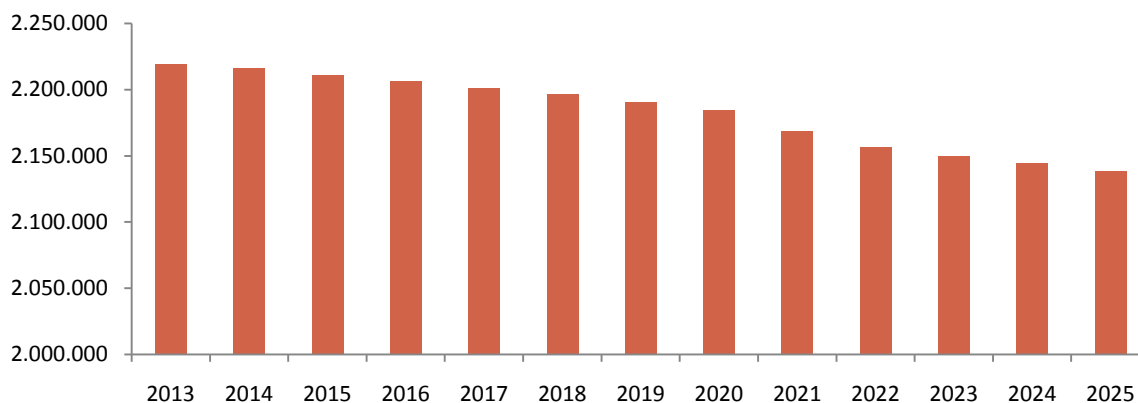
Procjene ukupnog broja stanovnika pružaju nam informacije o broju stanovnika po starosnoj i spolnoj strukturi za razinu Federacije BiH, županija/kantona i općina. Procjene o broju stanovnika Federacije BiH izrađuju se sredinom godine sa stanjem 30.6., a zasnovane su na konačnim rezultatima Popisa u BiH 2013. godine.

Procijenjeni broj stanovnika za svaku narednu godinu računa se na osnovu prirodnog priraštaja i salda migracija stanovništva za relevantni period. Prema popisu iz 2013. godine u Federaciji BiH je ukupno popisano nešto manje od 2 220 000 stanovnika što je značajno smanjenje u odnosu na popis iz 1991. Županija s najviše stanovnika je Tuzlanska, a s najmanje Bosanskopodrinjska županija.

U Popisu 2013. godine po prvi put je za utvrđivanje ukupnog broja stanovništva primijenjen koncept „*uobičajenog stanovništva*“. Po ovom konceptu osoba se smatra stanovnikom onog mjesta u kojem sama ili sa članovima svog domaćinstva provodi najveći dio svog vremena, neovisno od toga gdje ima prijavljeno prebivalište. Time su u ukupno

stanovništvo određenog mjesta uključene osobe koje su u tom mjestu živjele neprekidno najmanje godinu dana prije „kritičnog momenta“ popisa, kao i osobe koje su u tom momentu živjele kraće od 12 mjeseci s namjerom da u tom mjestu ostanu najmanje godinu dana.

Grafikon 8. Procjena ukupnog broja stanovnika Federacije BiH 2013.-2025. godine

2.2. Prirodno kretanje stanovništva

Podaci o rođenim prikupljaju se na temelju Statističkog izvještaja o rođenju za svaki upis u matičnu knjigu rođenih, a podatci o umrlim na Statističkom izvještaju o smrti u matičnu knjigu umrlih. Umrlom dojenčadi (infantilni mortalitet) smatraju se djeca koja su umrla prije navršene prve godine života.

Dakle, osnovni cilj provođenja statističkog istraživanja o prirodnom kretanju stanovništva jest dobivanje podataka o broju rođenih i umrlih osoba, broju zaključenih i razvedenih brakova u mjesečnoj periodici kao preliminarnih podataka. Pri tome se stvara osnova za analizu prirodnog kretanja stanovništva prije objave konačnih podataka za promatranu godinu. Ovim istraživanjem osiguravaju se preliminarni podaci za izračun osnovnih demografskih pokazatelja prema zahtjevima evropskog statističkog ureda – **Eurostat**. Također, istraživanje je usklađeno s Principima i preporukama za vitalni statistički sustav Statističkog odjela Ujedinjenih nacija iz travnja 2013. godine.

Izvještajne jedinice za statističko istraživanje o rođenim i umrlim osobama, kao i o zaključenim brakovima su, prema Zakonu o matičnim knjigama, tijela uprave općine i grada nadležni za vođenje matičnih knjiga tj. *matični uredi*. Izvještajne jedinice za statističko istraživanje o razvedenim brakovima su općinski sudovi. Matičari popunjavaju podatke na osnovu *matične knjige rođenih*, a ostale podatke na osnovu izjave osobe koja prijavljuje rođenje djeteta. Podatke o smrti matičari popunjavaju temeljem *matičnih knjiga umrlih*, na osnovu obrasca Potvrde o smrti koji prethodno dostavlja nadležna zdravstvena ustanova. Umrlom dojenčadi smatraju se djeca koja su umrla prije navršene prve godine života. Podatke o vjenčanim osobama matičari popunjavaju na osnovu podataka iz *matične knjige vjenčanih* i izjave osoba koje zaključuju brak. Razvedene brakove matičari bilježe temeljem pravosnažne presude nadležnog općinskog suda i izjave stranke.

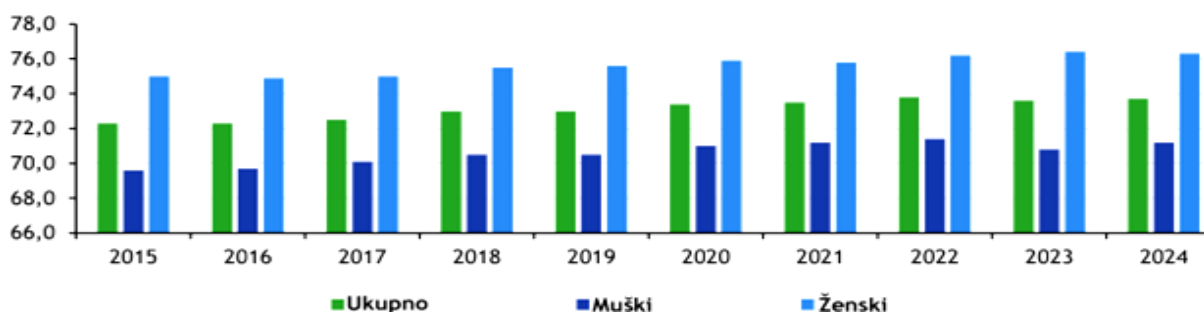
Tablica 6. Broj živorođenih u Federaciji BiH 2025. godine po županijama

	Ukupno živorođenih	Ukupno umrlih	Prirodna promjena
Federacija BiH	15 387	20 541	- 5 154
1. Unsko - sanska	1 268	2 067	- 799
2. Posavska	125	440	- 315
3. Tuzlanska	3 007	4 136	- 1 129
4. Zeničko-dobojska	2 991	3 622	- 631
5. Bosansko-podrinjska	172	288	- 116
6. Srednjobosanska	1 553	2 269	- 716
7. Hercegovačko-neretvanska	1 345	2 076	- 731
8. Zapadnohercegovačka	919	779	140
9. Sarajevska	3 776	4 223	- 447
10. Hercegbosanska	301	641	- 340

Izvor: Zavod za statistiku Federacije BiH 2026.

Slika 1. Prosječna starost umrlih osoba u Federaciji BiH (Zavod za statistiku FBiH)

	Ukupno Total	Muški Men	Ženski Women
2015	72,3	69,6	75,0
2016	72,3	69,7	74,9
2017	72,5	70,1	75,0
2018	73,0	70,5	75,5
2019	73,0	70,5	75,6
2020	73,4	71,0	75,9
2021	73,5	71,2	75,8
2022	73,8	71,4	76,2
2023	73,6	70,8	76,4
2024	73,7	71,2	76,3

Popunjene obrasce *izvještajne jedinice* dostavljaju županijskim uredima za statistiku (ured u Livnu) u mjesečnoj periodici putem aplikacije koja je jedinstvena za sve županije u Federaciji BiH. Prikupljeni, provjereni i obrađeni podaci preliminarno se objavljuju kao mjesečno Priopćenje o prirodnom kretanju stanovništva. Konačnu obradu podataka kalendarske godine vrši se u *Odsjeku za statistiku stanovništva i registar*. Podaci se svaki mjesec u elektronskoj formi postavljaju na web stranicu Federalnog zavoda za statistiku. Pored mjesečnih priopćenja podaci se objavljuju i u publikacijama „Mjesečni statistički pregled Federacije BiH“ i „Mjesečni statistički pregled Federacije BiH po županijama/ kantonima“.

3. HERCEGBOSANSKA ŽUPANIJA / KANTON 10

Hercegbosanska županija sa svojih šest administrativnih jedinica prema procjenama ima **76 106 stanovnika** i spada među demografski najugroženija područja Federacije BiH. Više od 18 283 stanovnika starije je od 65 godina, dok je djece do 14 godina svega 6 687. To znači da na jedno dijete dolazi gotovo tri starije osobe, što jasno ukazuje na dugoročnu neodrživost trenutne strukture.

Županija s najvećom hrvatskom populacijom je Hercegovačko-neretvanska sa 118 200 stanovnika 2013. godine dok skoro 99% Hrvata živi u Zapadnohercegovačkoj županiji. Od svim županija navedenih u tablici 7. udjel Hrvata se smanjio samo u Srednjobosanskoj županiji u odnosu na 1991. godinu. U Hercegbosanskoj županiji povećao se apsolutni i relativni udio Hrvata u ukupnoj populaciji što je rezultat isključivo smanjenja broja srpskog i bošnjačkog stanovništva zbog ratnih migracija te djelomično doseljavanja Hrvata.

Tablica 7. Stanovništvo pojedinih županija Federacije BiH 1991. i 2013. godine

Županije Federacije BiH	Ukupan broj st.		Broj Hrvata		Udjel Hrvata (%)	
	1991.	2013.	1991.	2013.	1991.	2013.
Zapadno-hercegovačka	88 998	94 898	86 164	93 725	96,8	98,7
Hercegovačko-neretvanska	268 934	222 007	110 119	118 297	40,9	53,3
Hercegbosanska	118 256	84 127	59 556	64 604	50,3	76,8
Posavska	58 423	43 453	37 646	33 600	64,4	77,3
Srednjobosanska	337 010	254 686	129 165	97 629	38,3	25,4
UKUPNO	871 621	699 171	422 650	407 855	48,4	58,3

Izvor: Zavod za statistiku FBiH

Sjeverozapadni dijelovi Hercegbosanske županije ističu se izrazito malom gustoćom naseljenosti koja je većinom ispod 10 st/km². Na malu gustoću naseljenosti utjecali su brojni čimbenici kao što su škrta prirodna osnova, planinsko područje, lošiji klimatski uvjeti i društveni čimbenici poput loše prometne povezanost i gospodarske osnove te različita povijesna razdoblja s društveno-političkim previranjima.

Tablica 8. Površina, broj stanovnika i gustoća naseljenosti u općinama HBŽ-e 2025. godine

Broj	Općina	Površina km ²	Broj stanovnika	Gustoća (st/km ²)
1.	Bosansko Grahovo	780,0	1 949	2,5
2.	Drvar	589,3	5 390	9,1
3.	Glamoč	1033,6	3 169	3,0
4.	Kupres	569,8	4 704	8,2
5.	Grad Livno	994,0	31 512	31,7
6.	Tomislavgrad	967,4	29 382	30,4

Izvor: Autor/Zavod za statistiku Federacije BiH

Demografsku osnovu županije čine dvije administrativne jedinice, Grad Livno i općina Tomislavgrad koje zajedno imaju 60 894 stanovnika ili 80 % ukupne populacije. Međutim, unatoč značajnijem broju populacije na jugoistoku županije u odnosu na ostale općine one ne predstavlja veću demografsku snagu jer su i same zahvaćene depopulacijom, starenjem stanovništva, negativnim prirodnom promjenom i odseljavanjem (emigracijom). Današnji broj stanovnika županije u odnosu na popis 1991. godine smanjio se za 42 150 stanovnika ili 35,5%. Periferan položaj u odnosu na razvijenije dijelove Federacije BiH, jedinstvene političke okolnosti u regiji, prostorna pokretljivost, posebno tijekom rata devedesetih godina, globalna demografska i ekonomska tranzicija, ostavila je trajne posljedice na demografsku strukturu županije.

Tablica 9. Demografska obilježja Hercegbosanske županije 2013. godine

Popis stanovništva 2013. godine u Hercegbosanskoj županiji / Kanton 10	
Broj stanovnika	84 127
Muški	42 343
Ženski	41 784
Prosječna starost	41,3
Muški	40,1
Ženski	42,6
Broj ženskih na 100 muških stanovnika	98,7
Broj domaćinstava	23 764
Broj stanovnika na 1 domaćinstvo/kućanstvo	3,5
Površina, cca km²	4 934,1
Broj stanovnika na 1 km²	17,1

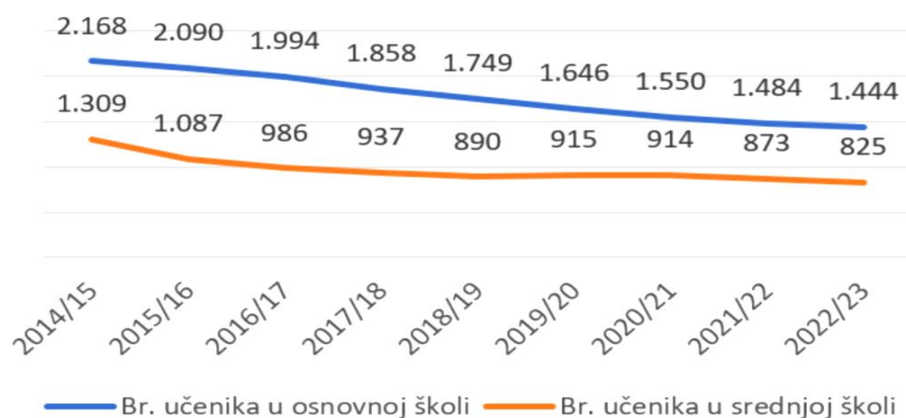
Demografski podaci koji vodi **Federalni Zavod za statistiku** prema mnogima ne odražavaju realno stanje u pogledu ukupnog broja stanovnika koje je stalno prisutno na prostoru županije. Stoga su mnogi demografi skeptični te vjeruju da je broj stanovnika županije niži od broja prijavljenih osoba zbog kontinuiranog odljeva stanovnika koji traže zaposlenje u drugim zemljama Europe.

Tablica 10. Procijenjeni broj stanovnika prema spolu Hercegbosanske županije po godinama od 2020.-2025. godine (stanje 30.6.2025.)

	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.
Ukupno	79 448	78 596	77 795	77 249	76 640	76 106
Muški	40 267	39 808	39 444	39 172	38 861	38 613
Ženski	39 181	38 788	38 351	38 077	37 779	37 493

Rezultat stalnog opadanja nataliteta i odseljavanja uzrokuje pad broja učenika u osnovnim i srednjim školama cijele županije. Na primjeru Grada Livna razvidno je značajno smanjenje broja školske djece gdje je u razdoblju od devet godina u osnovnoj školi smanjen broj učenika za 724. Istovremeno je broj učenika u srednjim školama smanjen za 484.

Grafikon 9. Broj učenika u osnovnim i srednjim školama po godinama u Livnu

3.1. Prirodna promjena

Prirodna promjena je razlika između broja rođenih i broja umrlih na nekome području tijekom godine. Može se izraziti u apsolutnim vrijednostima, no češće se izražava u relativnim vrijednostima kao stopa prirodne promjene. Ako se na nekome području rodi više djece nego što umre stanovnika, govorimo o pozitivnoj prirodnoj promjeni koju nazivamo prirodni priraštaj. Ako je broj umrlih veći od broja rođenih, govorimo o negativnoj prirodnoj promjeni ili o prirodnome padu. Sama vrijednost prirodne promjene nije dovoljna za analizu ako ne poznajemo stope rođenih i umrlih.

Razvijene zemlje, koje su završile demografsku tranziciju, najčešće imaju vrlo niske stope prirodnoga prirasta, u fazi su stagnacije ili imaju prirodni pad. S obzirom na to da nude dobre životne uvjete i mogućnost zaposlenja, one prirodni pad nadoknađuju useljavanjem stanovništva. Hercegbosanska županije, također ima niske stope prirodnog priraštaja uz povećanu stopu smrtnosti zbog ostarjele populacije ali zbog slabije razvijenosti nije u mogućnosti vršiti značajnije useljavanje.

Tablica 11. Ukupan broj živorođenih i umrlih u Hercegbosanskoj županiji od 2020. do 2025. godine i stope prirodne promjene u ‰

Godine	Živorodeni	Umrli	Promjena	pp
2020.	326	933	- 607	- 7,6
2021.	335	1 058	- 723	- 9,2
2022.	336	843	- 507	- 6,5
2023.	294	718	- 424	- 5,5
2024.	279	707	- 428	- 5,6
2025.	301	641	- 340	- 4,5
Ukupno	1 871	4 900	- 3 029	- 6,5

Još je jedan pokazatelj važan za sagledavanje prirodnoga kretanja, a to je vitalni indeks koji predstavlja broj živorođene djece na sto umrlih stanovnika. Ako je vitalni indeks veći od 100, tada je riječ o državi čiji se broj stanovnika povećava prirodnim prirastom. U

slučaju indeksa 100 govorimo o stagnaciji, tj. održavanju broja stanovnika prirodnim kretanjem, a ako je vitalni indeks manji od 100, govorimo o prirodnom padu broja stanovnika koji može upućivati i na ukupan pad broja stanovnika na nekome području koji nazivamo **depopulacija**. Živost ili vitalitet je složeni pokazatelj koji pokazuje odnos stvarne i moguće biodinamike. On uključuje podatke o stopi plodnosti, udjelu zreloga stanovništva, opću stopu smrtnosti i udio staroga stanovništva. Izražava se kao indeks vitaliteta.

Tablica 12. Rođeni i umrli po općinama HBŽ od 2005. do 2015.

Godine	Rođeni	Umrli	Razlika
2005.	491	725	- 234
2006.	496	750	- 254
2007.	445	702	- 257
2008.	423	764	- 341
2009.	396	748	- 352
2010.	456	735	- 279
2011.	430	784	- 354
2012.	423	823	- 400
2013.	372	768	- 396
2014.	382	846	- 464
2015.	360	926	- 566
Ukupno	4 689	8 571	- 3 882

Izvor: DZS FBiH

Prema podacima rođenih i umrlih za Hercegbosansku županiju u razdoblju od 11 godina primjetno je povećanje apsolutnog broja razlike prirodne promjene u korist umrlih. Samo u jednom desetljeću županija je prirodnim putem izgubila skoro cijelu općinu Glamoč. U ovom desetogodišnjem razdoblju broj rođenih se smanjivao, a broj umrlih rastao.

Tablica 13. Prirodno kretanje stanovništva i sklopljeni brakovi u Bosanskom Grahovu od 2020. do 2025. godine (DZS FBiH)

Bos. Grahovo	Živorodeni	Umrli	Promjena	Brakovi
2020.	7	30	- 23	1
2021.	9	40	- 31	3
2022.	3	22	- 19	1
2023.	2	24	- 22	0
2024.	0	22	- 22	1
2025.	3	19	- 16	0
Ukupno	24	157	- 133	6

Općina Bosansko Grahovo jedna je od onih sredina u BiH za koju se može reći da ima tendenciju prema izumiranju s obzirom da ima izrazito negativnu prirodnu promjenu koja je će u budućnosti biti izražena jer posljednjih godina nema sklopljenih brakova. Pretpostavka je da se djeca većinom rađaju u brakovima, a s obzirom da je u šest godina sklopljeno samo šest brakova te da je stopa fertiliteta izrazito niska zaključak se sam nameće. Osim toga, ova općina desetljećima bilježi negativnu migracijsku bilancu tako da je zastupljen tip općeg kretanja stanovništva **E₄ - izumiranje**. Općina Drvar je 2020. godine imala samo jedan sklopljeni brak što je neobično za prostor u kojem je živjelo preko 5 000 stanovnika. Te godine općina je samo prirodnom promjenom bilježila manjak od 90 stanovnika.

Tablica 14. Prirodno kretanje stanovništva i sklopljeni brakovi u općini Drvar od 2020. do 2025. godine (DZS FBiH, 2026.)

Drvar	Živorodeni	Umrli	Promjena	Brakovi
2020.	16	106	- 90	1
2021.	31	110	- 79	18
2022.	23	104	- 81	14
2023.	17	77	- 60	6
2024.	10	71	- 61	7
2025.	21	75	- 54	15
Ukupno	118	543	- 425	61

Tablica 15. Prirodno kretanje stanovništva i sklopljeni brakovi u općini Glamoč od 2020. do 2025. godine (DZS FBiH, 2026.)

Glamoč	Živorodeni	Umrli	Promjena	Brakovi
2020.	13	45	- 32	9
2021.	11	58	- 47	5
2022.	11	40	- 29	2
2023.	15	36	- 21	2
2024.	5	46	- 41	5
2025.	5	34	- 29	4
Ukupno	60	259	- 199	27

Općina Glamoč od svih općina u županiji bilježi posljednjih godina najveći pad broja rođenih, također je i broj sklopljenih brakova u opadanju. Još u prošlom desetljeću broj rođenih u Glamoču je bio viši od broja rođenih u Kupresu. Općina Kupres posljednjih godina zadržava podjednaku stopu rađanja te je imala najmanju razliku prirodne promjene u županiji 2025. godine. Uzrok tako malog nataliteta treba tražiti u slabo gospodarski razvijenim sredinama, udaljenošću od većih gradskih centara, nepovoljnim klimatskim uvjetima te općenito suvremenim kretanjima mladog stanovništva.

Mladi u svojim sredinama stječe određenu srednju naobrazbu koja im omogućuje brzu prilagodljivost u novim sredinama unutar zemlje ali i izvan nje u inozemstvu. Još 2005. godine broj rođenih u Gradu Livnu je iznosio 224 dok je Tomislavgradu bilježio 161 rođenih. Razlika je u 2025. godini iznosila samo 13 djece između ove dvije sredine koje su najbrojnije u županiji. Međutim, iste godine u Livnu je zabilježen veći broj sklopljenih brakova.

Tablica 16. Prirodno kretanje stanovništva i sklopljeni brakovi u Gradu Livnu od 2020. do 2025. godine (DZS FBiH, 2026.)

Grad Livno	Živorodeni	Umrli	Promjena	Brakovi
2020.	155	400	- 245	99
2021.	147	439	- 292	120
2022.	157	383	- 226	94
2023.	128	301	- 173	117
2024.	143	318	- 175	83
2025.	134	283	- 149	111
Ukupno	864	2124	- 1 260	624

Tablica 17. Prirodno kretanje stanovništva i sklopljeni brakovi u općini Kupres od 2020. do 2025. godine (DZS FBiH, 2026.)

Kupres	Živorodeni	Umrli	Promjena	Brakovi
2020.	20	32	- 12	17
2021.	15	55	- 40	9
2022.	14	33	- 19	11
2023.	13	28	- 15	12
2024.	16	29	- 13	11
2025.	17	20	- 3	11
Ukupno	95	197	- 102	71

Tablica 18. Prirodno kretanje stanovništva i sklopljeni brakovi u općini Tomislavgrad od 2020. do 2025. godine (DZS FBiH, 2026.)

Tomislavgrad	Živorodeni	Umrli	Promjena	Brakovi
2020.	115	320	- 205	80
2021.	122	356	- 234	90
2022.	128	261	- 133	99
2023.	119	252	- 133	73
2024.	105	221	- 116	78
2025.	121	210	- 89	77
Ukupno	710	1 620	- 910	497

Sve općine bilježe izrazito niske stope nataliteta koje su odraz niske stope fertiliteta jer je i broj sklopljenih brakova u opadanju. Uzrok je kasno stupanje u brak i odluka za roditeljstvom, prosjek stupanja u bračnu zajednicu je iznad 28 godina. Razlog kasnog odgađanja roditeljstva treba tražiti u socioekonomskim prilikama, političkom sustavu, tehnološkim promjenama, politici zapošljavanja, i drugo. Treba istaknuti da danas većina mladih teško dolazi do vlastite nekretnine i općenito ima problema sa stambenim pitanjem. Jedni od najvažnijih čimbenika kod mladih koji otežavaju planiranje budućnosti su niska primanja, nesigurna radna mjesta, rad na određeno i slično.

Došlo je do promjena društvenih vrijednosti i prioriteta jer moderno društvo stavlja fokus na individualni razvoj kao što je produljeno obrazovanje koje se nameće kao standard. Mladi često žele postići određenu profesionalnu stabilnost prije nego što preuzmu odgovornost roditeljstva. Ne treba zanemariti i veći naglasak na "proživljavanju" mladosti i osobnim iskustvima prije vezivanja za obveze koje donosi bračni život. Mnogi roditelji osjećaju pritisak da djetetu trebaju pružiti najbolje izvannastavne aktivnosti do najnovijih tehnologija. Zbog tog se javlja pojam "*perfekcionističko roditeljstvo*", u kojim se mnogi parovi odlučuju imati samo jedno dijete kako bi mu osigurali maksimalne resurse, radije nego dvoje ili troje uz niži životni standard. Također, mladi ne osjećaju dovoljnu institucionalnu podršku države poput porođajnih naknada, slobodnih vrtićkih mjesta, olakšanog usklađivanje rada i roditeljstva, i drugih čimbenika. Brak se više ne smatra ulaskom u odraslu dob, već krunom ostvarene stabilnosti do koje se ipak dolazi vrlo kasno. Od žena se danas očekuje da „grade karijeru“ ali i da obavlja većinu kućanskih poslova i brinu o djeci, što mnoge odvraća od odluke za drugo ili treće dijete.

Tablica 19. Broj stanovnika, stope nataliteta i mortaliteta te stope prirodne promjene u Hercegbosanskoj županiji od 2020. do 2025. godine (u ‰), (DZS FBiH, 2026)

	Broj stanovnika	Stopa nataliteta	Stopa mortaliteta	Prirodna promjena
2020.	79 448	4,1	11,7	- 7,6
2021.	78 596	4,3	13,5	- 9,2
2022.	77 795	4,3	10,8	- 6,5
2023.	77 249	3,8	9,3	- 5,5
2024.	76 640	3,6	9,2	- 5,6
2025.	76 106	4,0	8,4	- 4,4

Tablica 20. Broj stanovnika, stope nataliteta i mortaliteta te stope prirodne promjene u Drvaru i Bosanskom Grahovu od 2020. do 2025. godine (u ‰), (DZS FBiH, 2026)

	Bosansko Grahovo				Drvar			
	Broj st.	n	m	pp	Broj st.	n	m	pp
2020.	2 123	3,3	14,1	- 10,8	6 002	2,7	17,7	- 15,0
2021.	2 102	4,3	19,0	- 14,7	5 856	5,3	18,8	- 13,5
2022.	2 045	1,5	10,8	- 9,3	5 724	4,0	18,2	- 9,3
2023.	1 997	1,0	12,0	- 11,0	5 622	3,0	13,7	- 11,0
2024.	1 974	0	11,1	- 13,2	5 493	1,8	12,9	- 11,1

Tablica 21. Broj stanovnika, stope nataliteta i mortaliteta te stope prirodne promjene u Gradu Livnu i općini Tomislavgrad od 2020. do 2025. godine (u ‰), (DZS FBiH, 2026)

	Grad Livno				Tomislavgrad			
	Broj st.	n	m	pp	Broj st.	n	m	pp
2020.	32 690	4,7	12,2	- 7,5	30 347	3,8	10,5	- 6,8
2021.	32 360	4,5	13,6	- 9,0	30 095	4,1	11,8	- 7,8
2022.	32 078	4,9	11,9	- 7,0	29 858	4,3	8,7	- 4,5
2023.	31 901	4,0	9,4	- 5,4	29 708	4,0	8,5	- 4,5
2024.	31 699	4,5	10,0	- 5,5	29 541	3,6	7,5	- 3,9

Sve općine imale su najniže prirodne promjene 2021. godine što se može povezati s povećanom smrtnosti uzrokovane virusom Covid 19. Povećana stopa mortaliteta vezana je za visok udjel starijeg stanovništva čiji imunološki sustav s godinama teže odgovara na nove patogene. Stope mortaliteta u Hercegbosanskoj županiji su na europskoj razini, međutim stope nataliteta su izrazito niske što uzrok je negativnu razliku prirodne promjene. Najniže stope nataliteta posljednjih godina zabilježene su u B. Grahovu, Glamoču i Drvaru.

Tablica 22. Broj stanovnika, stope nataliteta i mortaliteta te stope prirodne promjene u općinama Glamoč i Kupres od 2020. do 2025. godine (u ‰), (DZS FBiH, 2026)

	Glamoč				Kupres			
	Broj st.	n	m	pp	Broj st.	n	m	pp
2020.	3 430	3,8	13,1	- 9,3	4 856	4,1	6,6	- 2,5
2021.	3 363	3,3	17,2	- 14,0	4 820	3,1	11,4	- 8,3
2022.	3 307	3,3	12,1	- 8,8	4 783	2,9	6,9	- 4,0
2023.	3 274	4,6	11,0	- 6,5	4 747	2,7	5,9	- 3,2
2024.	3 212	1,6	14,3	- 12,8	4 721	3,4	6,1	- 2,8

3.2. Starosna (dobna) i spolna struktura HBŽ

Spolna i dobna struktura se često naziva i demografska struktura jer presudno utječe na ostale strukture i uvjetovana je prirodnim kretanjem stanovništva. **Spolna struktura** pokazuje brojčani odnos muškoga i ženskoga spola u nekom stanovništvu, a može se iskazati u apsolutnim i relativnim vrijednostima. Ujednačen odnos spolova preduvjet je porasta broja stanovnika, tj. demografske održivosti. Iako taj odnos nikada nije 50%:50% i mijenja se u pojedinim dobnim skupinama, najčešće nema znatnijih odstupanja koja bi narušila prirodno kretanje stanovništva. Iznimke su razdoblja ili događaji koje možemo smatrati negativnima poput ratova, epidemija bolesti ili prirodnih katastrofa koje mogu bitno narušiti spolnu strukturu.

Prema podacima dobne (starosne) strukture stanovništva za županiju znatno se povećao broj starije populacije iznad 65 godina čiji udjel iznosi skoro 25% što je rezultat povećanja životne dobi i boljih zdravstvenih uvjeta. Povećanje udjela starijeg stanovništva, uz istovremeno smanjenje mladih dobnih skupina, u budućnosti će činiti značajni udar na mirovinske i zdravstvene sustave. Smanjen udjel mladih mogao bi imati ozbiljne implikacije za zdravstveni i obrazovni sustav kao i na tržište rada. Manji broj uposlenih odnosno radno aktivnog stanovništva istovremeno znači slabije punjenje mirovinskog fonda. Prema podacima za 2025. godinu najnepovoljniji omjer ima općina Bosansko Grahovo koje ima skoro 44% stanovništva iznad 65 godina, a samo 5,8% mladih. U Hercegbosanskoj županiji je 50,73% muškog naspram 49,27% ženskog stanovništva za razliku od državnog omjera u kojemu ima više ženske populacije.

Tablica 23. Procjena broja stanovnika prema dobnim skupinama, po općinama, 30.06.2025.

Starosna struktura stanovništva po općinama u Hercegbosanskoj županiji 30.6.2025.							
Općine	Ukupno	0-14	%	15-64	%	64 +	%
Bosansko Grahovo	1 949	114	5,8	982	50,4	853	43,8
Drvar	5 390	459	8,5	2 995	55,6	1 936	35,9
Glamoč	3 169	284	9,0	1 861	58,7	1 024	32,3
Kupres	4 704	315	6,7	3 192	67,8	1 197	25,5
Grad Livno	31 512	2 746	8,7	21 390	67,9	7 376	23,4
Tomislavgrad	29 382	2 297	7,8	20 660	70,3	6 425	21,9
UKUPNO	76 106	6 215	8,1	51 080	67,1	18 811	24,8

Izvor: Federalni zavod za statistiku 2025.

Promatrajući spolnu strukturu prema dobi stanovnika u županiji, uočeno je da je u mlađim dobnim skupinama veći udio muške djece prvenstveno zbog prosječno većeg broja rađanja muške djece za oko 5 do 6 posto. U zreloj, odnosno reproduktivnoj životnoj dobi taj se udjel ujednačava, što je važno radi stvaranja potomstva. U najstarijim dobnim skupinama veći su udjel imale žene zbog veće biološke otpornosti te one žive dulje od muškaraca.

3.3. Migracije (prostorno kretanje stanovništva)

Migracije su prisutne od najstarijih povijesnih razdoblja kada su bile potaknute potragom za hranom i skrovištem, dakle različitim prirodnim čimbenicima. Prelaskom na sjedilački način života one nisu prestale nego su samo promijenile svoje oblike i intenzitet. Prostorno kretanje stanovništva obuhvaća različita preseljenja stanovništva iz jednog prostora u drugi. Razlozi tome mogu biti mnogobrojni kao i smjerovi i trajanja preseljenja. Sve oblike preseljenja stanovništva nazivamo **migracijama**.

Uzroci migracija su različiti uvjeti života na pojedinim područjima. Loši životni uvjeti (prirodno-geografski i društveno-geografski) predstavljaju tzv. *push* faktore, tj. čimbenike koji potiču na migriranje. S druge strane su *pull* faktori, tj. privlačni čimbenici koji predstavljaju željene uvjete života za stanovništvo. Što su razlike između pojedinim prostorima veće, to je i intenzitet migracija jači. Migracije nisu nužno usmjerene prema trajnoj promjeni mjesta boravka nego se mogu odnositi na privremeno preseljenje nakon kojega će slijediti povratak na prvotno mjesto. Takva seljenja koja završavaju u prvotnom ishodištu nazivamo **cirkulacija**. Cirkulacije mogu biti kratkotrajne, učestale i cikličke, a nazivamo ih i kružnim migracijama.

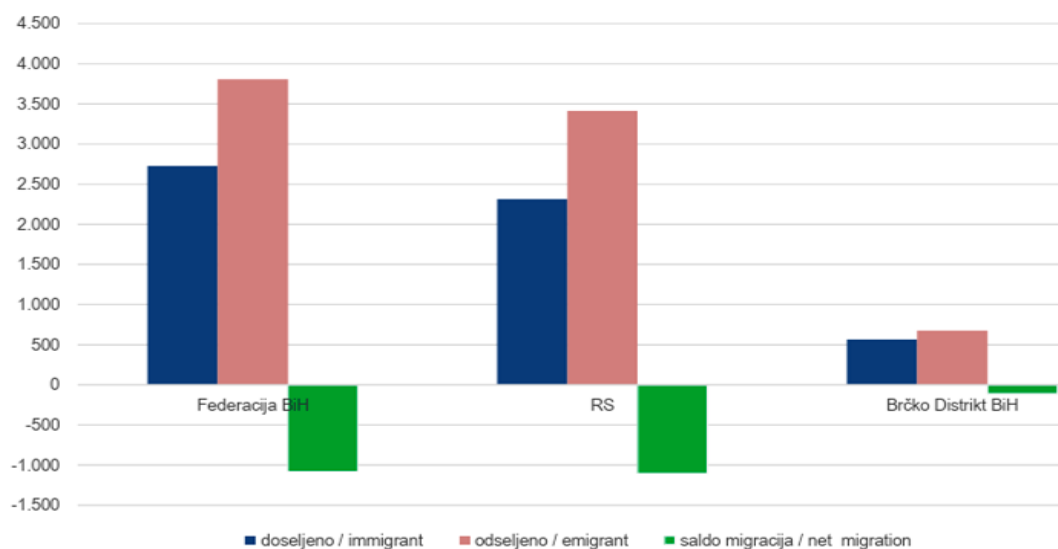
Tablica 24. Odnos broja stanovnika i broja migranta u pojedinim općina prema popisu 1991. godine (Izvor: Popis 1991.)

Općina	Broj stanovnika	Broj migranata	Ukupno (%)
Tomislavgrad	30 006	7 926	26,4
Livno	40 600	8 293	20,4
Posušje	17 134	3 003	17,5
Ljubuški	28 340	4 620	16,3
Grude	16 358	3 278	13,9
Široki Brijeg	27 180	3 747	13,7

Migracije prema trajanju dijele se na konačne ili trajne i privremene. **Konačnim** ili **trajnim** migracijama nazivamo one koje se poduzimaju bez želje za povratkom. Najčešće su posljedica izrazito nepovoljnih uvjeta u mjestu življenja. **Privremene migracije** poduzimaju se s namjerom konačnoga povratka u ishodište. Ovisno o trajanju razdoblja privremenog života na drugoj lokaciji te se razlikuju kratkotrajne (primjer odlaska naših radnika 60-ih godina 20. st.) i dugotrajne migracije, koje često mogu prerasti i u trajne migracije unatoč prijašnjim planovima. Najbolji primjer za to su mnogobrojni ekonomski, ali i politički, migranti koji sele sa svojim obiteljima, a nakon privikavanja i odrastanja djece u drukčijim kulturološkim i materijalnim uvjetima često zbog djece odluče zauvijek ostati u novim odredištima. Dio migracija vezan je za godišnja doba te ih nazivamo **sezonskim migracijama**. Najčešće su vezane za poljoprivredu u prošlosti kada su radnici iz BiH radili na poljoprivrednim imanjima u Slavoniji i Vojvodini te za suvremeni turizam. Dio migracija možemo smatrati **slučajnim migracijama** jer izostaje dugoročni plan migriranja. One nastaju zbog trenutačnih ili kratkoročnih odluka, a odnose se najčešće na turizam, kupnju, liječenje i sl.

Selidbe unutar zemlje (unutrašnje migracije) bitno se razlikuju od trajnog ili privremenog iseljavanja u inozemstvo, premda su uzroci napuštanja naselja uglavnom ekonomske naravi. Također, treba razlikovati pozitivne procese populacijskog rasta gradova u odnosu prema stagnaciji ili čak padu broja stanovnika sela. Prerazmjestaj stanovništva obično uzrokuje proces urbanizacije dok seoska područja ili cijele regije bivaju zahvaćena depopulacijom. Osim u inozemstvo, stanovnici Hercegbosanske županije iseljavaju se i iz seoskih naselja, poglavito u gradske i prigradske prostore općinskih središta.

Grafikon 10. Odnos broja useljenih i iseljenih u BiH 2025. godine

U Bosni i Hercegovini iseljavanjem su najprije bili zahvaćeni krajevi Visoke i Niske Hercegovine, jugozapadne Bosne, a kasnije i dijelovi peripanonskog prostora. Migracijska kretanja, događaju se između nerazvijenih, izoliranih i zapuštenih prostora prema onima s razvijenim gospodarstvom, dobrim vezama i mogućnosti postizanja određenog životnog standarda. Uzroci iseljavanja su različiti, od siromaštva, propadanja i usitnjavanja zemljišnog posjeda do mogućnosti zaposlenja, školovanja, stvaranja karijere. Psihološki moment je također važan poput želja za većom zaradom, prestižem, osamostaljenjem od roditelja, karijerom, politički razlozi i sl. Posebne unutrašnje migracije u BiH predstavljaju preseljavanja stanovništva bošnjačke i hrvatske nacionalnosti iz Republike Srpske u Federaciju BiH i preseljavanje Srba iz Federacije BiH u Republiku Srpsku.

Tablica 25. Broj doseljenih i iseljenih od 2020. do 2024. godine u Bosni i Hercegovini

	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
Međuopćinske migracije unutar FBiH	14 808	16 518	17 815	17 659	19 098
Međuentitetske migracije stanovništva	4 769	4 726	4 983	4 729	4 693
Migracije stanovništva između FBiH i BD BiH	482	591	549	570	561
Migracije stanovništva prema inozemstvu	2 231	2 059	2 072	1 860	1 582

Prema podacima međuopćinskih migracija stanovništva u Federaciji BiH za petogodišnje razdoblje od 2020.-2024. godine najveći broj migranta čini populacija od 20 do 30 godina starosti, ukupno 25 299 migranta ili skoro 30%. Najveći broj od ove starosne dobi vezan je za odlazak mladih osoba na studij u veće gradove Federacije BiH te kretanje radne snage (radno aktivnog stanovništva) sa sela u općinska središta i veće gradove. Ukupan broj migranta u Federaciji BiH prikazan je u tablici. Prema podacima u promatranom razdoblju, značajno je veći broj ženskih migranta, ukupno 53 231 ženske populacije naspram 32 667 muških migranta.

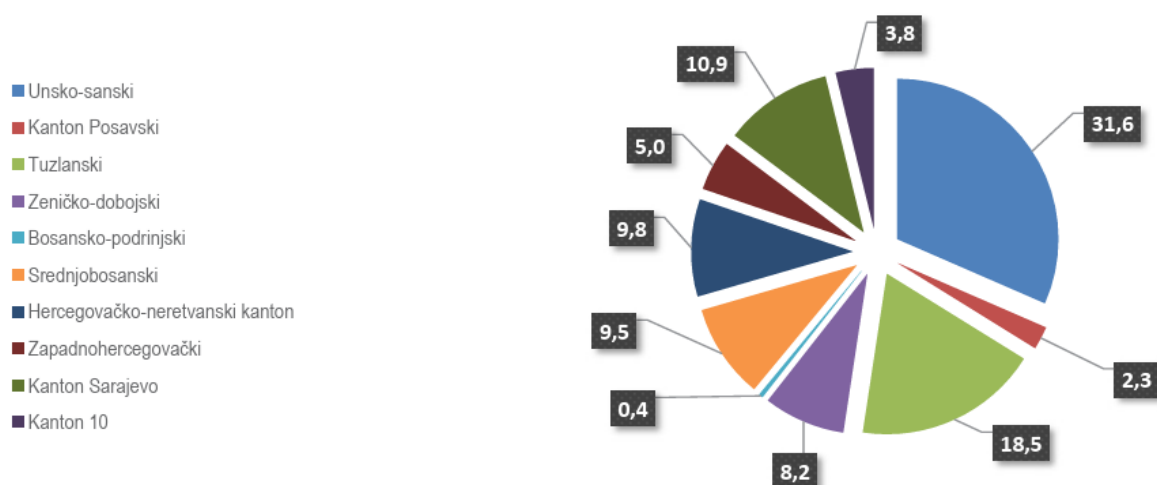
Tablica 26. Međuopćinske migracije u Federaciji BiH prema spolu 2020.-2024. godine

	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	Ukupno
Ukupno	14 808	16 518	17 815	17 659	19 098	85 898
Muški	5 451	6 078	6 806	6 812	7 520	32 667
Ženski	9357	10440	11 009	10 847	11 578	53 231

Izvor: Federalni zavod za statistiku 2025.

Prema registru stanovništva Federacije BiH za unutarnje migracije podatke prikuplja i vodi Agencija za identifikacijske dokumente, evidenciju i razmjenu podataka BiH (IDDEEA). Zakonom o prebivalištu i boravištu državljana Bosne i Hercegovine je regulirana zakonska obveza prijave i odjave prebivališta za sve državljane BiH. Osnovni cilj provođenja statističkog istraživanja o unutarnjim migracijama jest praćenje preseljavanja stanovništva u Federaciji BiH kojima se dobivaju podaci o opsegu i tijekovima preseljavanja stanovništva unutar Federacije BiH, prema drugom BiH entitetu ili prema Brčko Distriktu. Prema prikazanom grafikonu Hercegbosanska županija sudjeluje s 3,8% od ukupnog broja migranta u inozemstvo iz Federacije BiH.

Grafikon 11. Registrirani odlasci iz FBiH u inozemstvo, po kantonima/županijama, 2025. g. (%)

Statističkim istraživanjem o unutarnjim migracijama prikupljaju se sljedeći podaci: opseg doseljavanja (imigracije) i odseljavanja (emigracije), migracijski saldo, tokovi migracija, teritorijalna distanca na kojoj se kreću migranti, a s demografskog aspekta migracije se razvrstavaju prema starosti i spolu migranta. Pored navedenog, migracije stanovništva (imigracija i emigracija) utječu na porast, odnosno smanjenje stanovništva i predstavljaju element za izračunavanje broja stanovnika prema teritorijalnom rasporedu.

Tablica 27. Broj doseljenih i odseljenih u Hercegbosanskoj županiji od 2020. do 2025. godine

	Broj doseljenih			Broj odseljenih				Migracijski saldo
	Ukupno	iz FBiH	iz RS	Ukupno	u FBiH	u RS	u inozemstvo	
2020.	305	189	116	393	199	137	57	- 88
2021.	275	162	113	406	176	148	82	- 131
2022.	310	198	112	498	255	163	80	- 188
2023.	262	157	105	403	189	148	66	- 141
2024.	263	144	119	459	224	175	60	- 196
2025.	279	174	104	412	216	138	56	- 133

Izvor: Federalni zavod za statistiku 2025.

Državljeni koji se stalno nastane u inozemstvu ili koji u inozemstvu boravi dulje od tri mjeseca odjavljuje svoje prebivalište u BiH kod nadležnog diplomatsko-konzularnog predstavništva BiH i prijavljuje mjesto boravka u inozemstvu. Isto tako, državljani su dužni odjaviti svoju maloljetnu djecu ako su se ona stalno nastanila u inozemstvu ili ako borave u inozemstvu dulje od tri mjeseca te prijaviti rođenje djeteta.

Tablica 28. Broj doseljenih i odseljenih u općini Bosansko Grahovo od 2020. do 2025. godine

	Broj doseljenih			Broj odseljenih				Migracijski saldo
	Ukupno	iz FBiH	iz RS	Ukupno	u FBiH	u RS	u inozemstvo	
2020.	33	9	24	27	3	17	7	6
2021.	15	4	11	37	3	21	13	- 22
2022.	19	5	14	40	6	28	6	- 21
2023.	19	7	12	45	7	23	5	- 16
2024.	23	5	18	35	8	25	2	- 12
2025.	18	8	10	26	13	12	1	- 8

Izvor: Federalni zavod za statistiku 2025.

Državljeni koji u inozemstvu borave dulje od tri mjeseca, a koji se ne namjerava stalno nastaniti u zemlji u kojoj trenutačno boravi i ako održava efektivnu vezu s BiH (npr. ako ima obitelj ili članove obitelji u BiH ili ako u BiH ima kuću, stan ili poduzeće u vlasništvu i sl.), nije dužan odjaviti prebivalište u BiH, ne oduzima mu se osobna iskaznica državljana BiH, ali je dužan prijaviti mjesto boravka u inozemstvu kod nadležnog diplomatsko-konzularnog predstavništva, u kojemu ostvaruje sve konzularne i druge usluge. Državljeni mogu prijaviti samo jedno prebivalište na teritoriju Bosne i Hercegovine.

Tablica 29. Broj doseljenih i odseljenih u općini Drvar od 2020. do 2025. godine

	Broj doseljenih			Broj odseljenih				Migracijski saldo
	Ukupno	iz FBiH	iz RS	Ukupno	u FBiH	u RS	u inozemstvo	
2020.	66	12	54	124	24	92	9	- 59
2021.	67	11	56	100	8	79	13	- 33
2022.	61	15	46	105	27	75	3	- 44
2023.	66	8	58	119	29	79	11	- 53
2024.	67	13	54	130	18	102	10	- 63
2025.	72	12	59	85	16	65	3	- 13

Izvor: Federalni zavod za statistiku

Tablica 30. Broj doseljenih i odseljenih u općini Glamoč od 2020. do 2025. godine

	Broj doseljenih			Broj odseljenih				Migracijski saldo
	Ukupno	iz FBiH	iz RS	Ukupno	u FBiH	u RS	u inozemstvo	
2020.	36	17	19	43	24	17	2	- 7
2021.	43	20	23	61	26	31	4	- 18
2022.	46	19	27	63	31	27	5	- 17
2023.	22	9	13	44	13	28	3	- 22
2024.	37	9	28	50	18	25	7	- 13
2025.	32	14	18	74	32	38	4	- 42

Izvor: Federalni zavod za statistiku 2025.

Migracijski saldo je razlika broja doseljenih i broja odseljenih stanovnika nekog područja. **Prebivalištem** se smatra općina/grad ili distrikt u kojemu se državljanin nastani s namjerom da tamo stalno živi. **Boravištem** se smatra općina/grad gdje se državljanin nastani s namjerom da tamo privremeno živi. Starost migranta predstavlja se kao broj navršenih godina života u trenutku njegovog preseljenja.

Tablica 31. Broj doseljenih i odseljenih u Gradu Livnu od 2020. do 2025. godine

	Broj doseljenih			Broj odseljenih				Migracijski saldo
	Ukupno	iz FBiH	iz RS	Ukupno	u FBiH	u RS	u inozemstvo	
2020.	79	72	7	81	61	6	14	- 2
2021.	72	59	13	100	65	5	30	- 28
2022.	93	89	4	135	97	14	24	- 42
2023.	83	71	12	79	52	7	20	4
2024.	59	52	7	105	90	6	9	- 46
2025.	89	72	12	95	63	9	22	- 6

Izvor: Federalni zavod za statistiku

Migracija je postala važna komponenta demografije BiH, posebno pogađajući sektor mladih i kvalificirane radne snage. Otprilike 34% građana BiH živi u inozemstvu, što je čini jednom od zemalja s najvećom dijasporom u svijetu. Slabe gospodarske prilike doprinose odljevu kvalificirane radne snage u druge razvijenije zemlje što se naziva „odljev mozgova“. Međutim, značajno je sudjelovanje doznaka iz dijaspore u ukupnom bruto domaćem proizvodu Bosne i Hercegovine.

Tablica 32. Broj doseljenih i odseljenih u općini Kupres od 2020. do 2025. godine

	Broj doseljenih			Broj odseljenih				Migracijski saldo
	Ukupno	iz FBiH	iz RS	Ukupno	u FBiH	u RS	u inozemstvo	
2020.	31	20	11	31	24	5	2	0
2021.	25	18	7	30	17	9	4	- 5
2022.	36	21	15	59	28	17	14	- 23
2023.	24	16	8	32	21	7	4	- 8
2024.	27	17	10	36	19	9	8	- 9
2025.	12	12	-	43	20	11	12	- 31

Izvor: Federalni zavod za statistiku

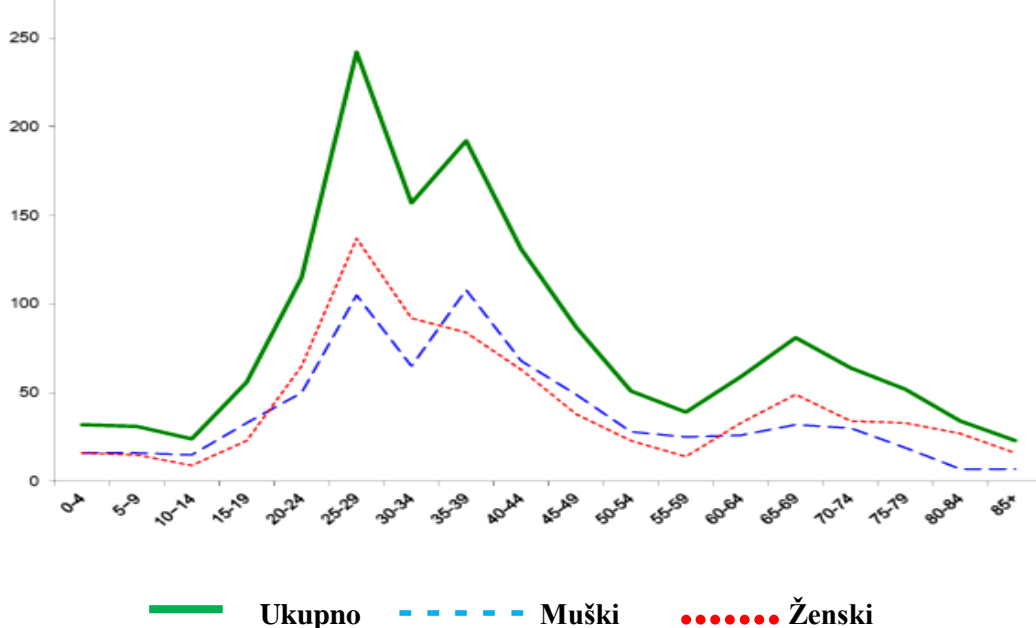
Tablica 33. Broj doseljenih i odseljenih u općini Tomislavgrad od 2020. do 2025. godine

	Broj doseljenih			Broj odseljenih				Migracijski saldo
	Ukupno	iz FBiH	iz RS	Ukupno	u FBiH	u RS	u inozemstvo	
2020.	60	59	1	86	63	0	23	- 26
2021.	53	50	3	78	57	3	18	- 25
2022.	55	49	6	96	66	2	28	- 41
2023.	48	46	2	94	67	4	23	- 46
2024.	50	48	2	103	71	8	24	- 53
2025.	56	51	5	89	72	3	14	-33

Izvor: Federalni zavod za statistiku 2025.

Prema tome, uzroci migracija mogu biti mnogobrojni i grupiraju se u nekoliko skupina. Prvu skupinu čine gospodarske ili ekonomske migracije, drugu skupinu socijalni, treću demografski čimbenici i ostale skupine poput političkih čimbenika. Suvremene su migracije vrlo izražene i pojačane. Razlog tomu je sve veća dostupnost informacija, a time i upoznavanje s novim i drukčijim prostorima i mogućnostima koje oni pružaju te sve kvalitetnija i brža povezanost.

Grafikon 12. Registrirani odlasci u inozemstvo iz FBiH po starosti i spolu, 2025.

3.4. Populacijska politika

Pod pojmom „populacijska politika“ podrazumijevaju se određene mjere i akcije koje provode vlade u cilju poboljšanja kvantitativnih i kvalitativnih obilježja stanovništva. Sukladno demografskim problemima koje žele riješiti, Vlada u našoj županiji nastoji provoditi mjere pronatalitetne, redistributivne i eugeničke populacijske politike. Zato je iznimno važno sustavno pratiti kretanje stanovništva vršenjem popisa svakih deset godina.

Hercegbosanska županija (Kanton 10) ima negativan prirodni prirast stanovništva te je potrebno provoditi mjere **pronatalitetne** populacijske politike. Ova populacijska politika podrazumijeva sve mjere koje se poduzimaju u cilju podizanja stopa nataliteta. Neke od takvih mjera su: uvođenje poreza na samce, manje kamatne stope na stambene kredite za mlade bračne parove i parove sa više djece, plaćeni i produženi porodiljski dopust, sigurnost zadržavanja radnog mjesta za majke na porodiljskom dopustu, dječji doplatak, subvencije na proizvode namijenjene djeci, organizirana pomoć za samohrane roditelje, dodatna materijalna pomoć za roditelje sa više djece i drugo. Sukladno svojim financijskim mogućnostima Hercegbosanska županija provodi neke od navedenih mjera, ali neke će ipak morati pričekati bolji trenutak u kojem će gospodarska slika biti nešto bolja.

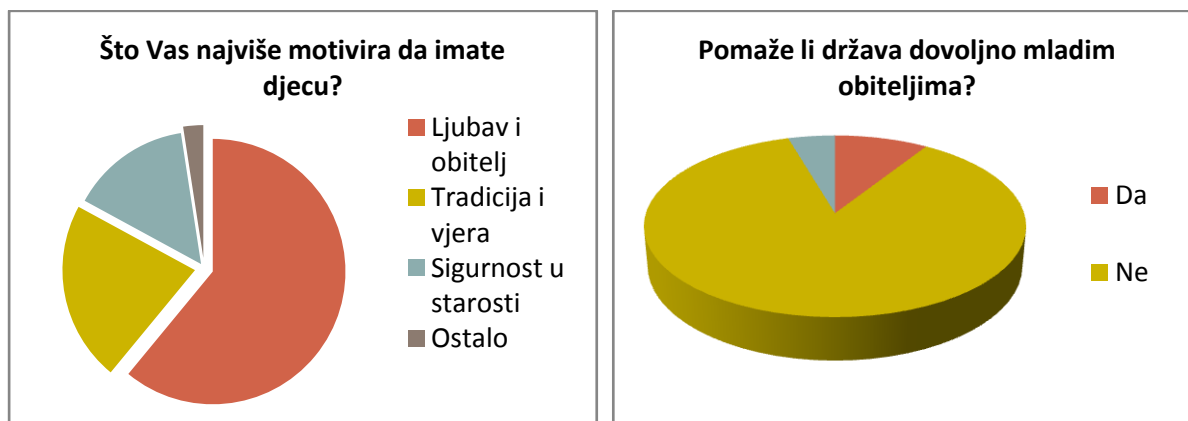
Tablica 34. Broj ispitanika mladih bračnih parova na prostoru Hercegbosanske županije 2025. godine

Broj ispitanika	Obitelji koje imaju djecu	Ukupan broj djece		
		1 dijete	2 djece	3 i više djece
30	20	9	8	3

Izvor: Autor 2025.

Temeljem ankete koja je provedena na trideset mladih bračnih parova izrađeni su sljedeći grafikoni koji mogu ukazivati na potrebe mladih ljudi u našoj županiji. Bračni parovi za povećanje nataliteta ističu prijedloge poput većeg doplataka, besplatnih vrtića, većeg broja mjesta u vrtiću, uvođenje poreznih olakšica, rad od kuće, zaposlenje, poboljšanje ekonomije.

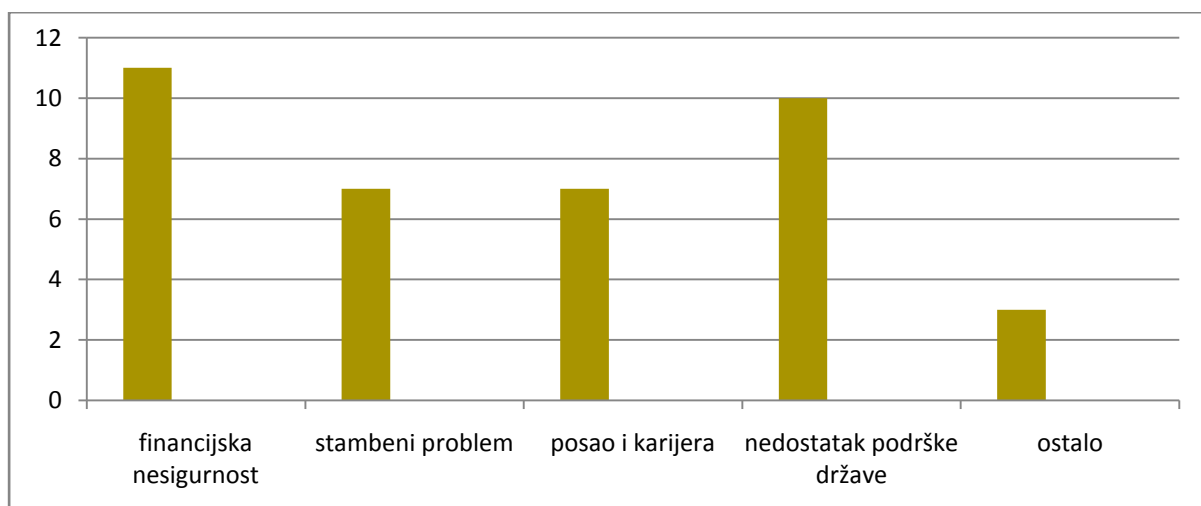
Grafikon 13. Rezultati ankete za mlade bračne parove (Izrada: Autor 2026.)

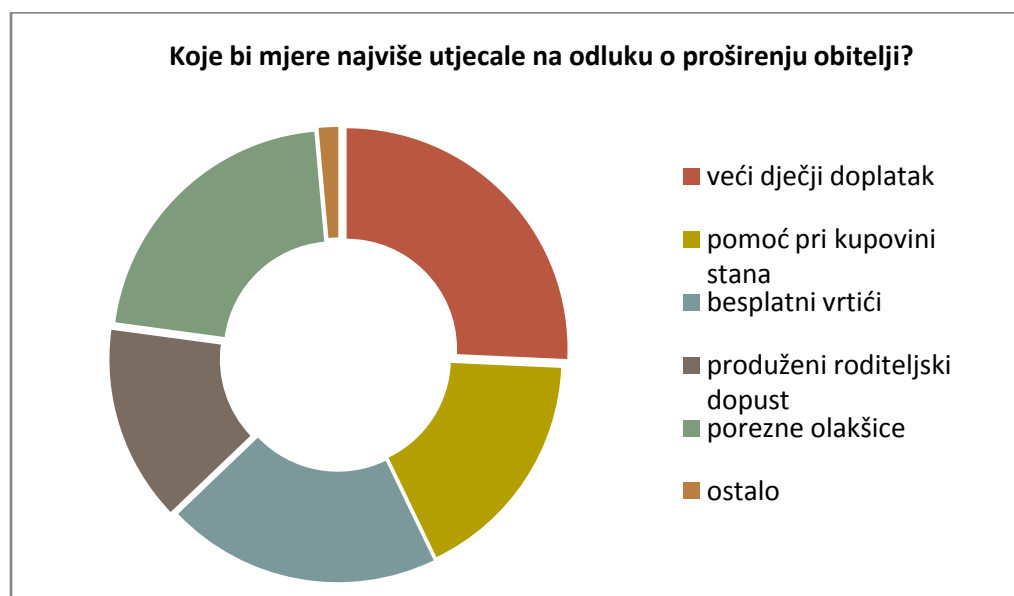
Redistributivna populacijska politika ima za cilj uravnoteženi razmještaj stanovništva na cijelom nacionalnom prostoru. U našoj županiji uočavaju se prostori koje nazivamo „demografske pustinje“. U našem primjeru problem je izražen doseljavanjem većinom ruralnog stanovništva u Grad Livno i Tomislavgrad dok stanovništvo sjeverozapadnih općina odlazi iz županije.

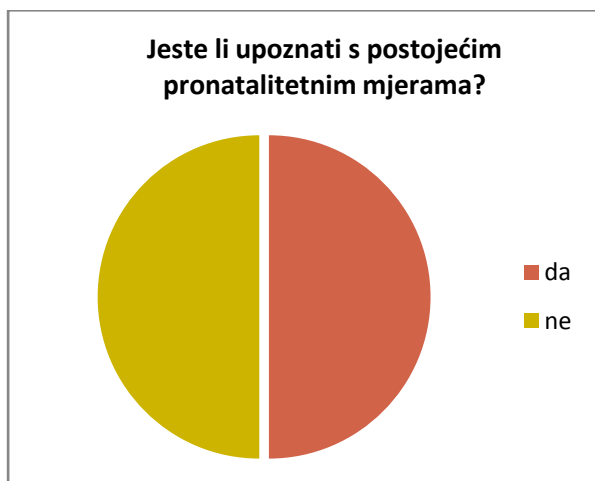
Mjere **eugeničke** populacijske politike provode se u cilju poboljšanja kvalitativnih obilježja stanovništva. U tom smislu najčešće se provode mjere kojima se nastoji popraviti obrazovna struktura stanovništva. Neke od mjera su: obvezna osnovna naobrazba za svu djecu, organizirano školovanje za odrasle, snižavanje cijene školovanja, stipendiranje učenika i studenata, državno subvencioniranje udžbenika, hrane za učenike i studente, jeftinije stanovanje za iste, nagrade za učeničku i studentsku izvrsnost, obrazovni sustav prilagođen potrebama gospodarstva, viši dohodci za visoko obrazovanu radnu snagu, i sl.

Grafikon 13. Najveći razlozi odgađanja rađanja djece mladih bračnih parova (izradio Autor, 2026.)

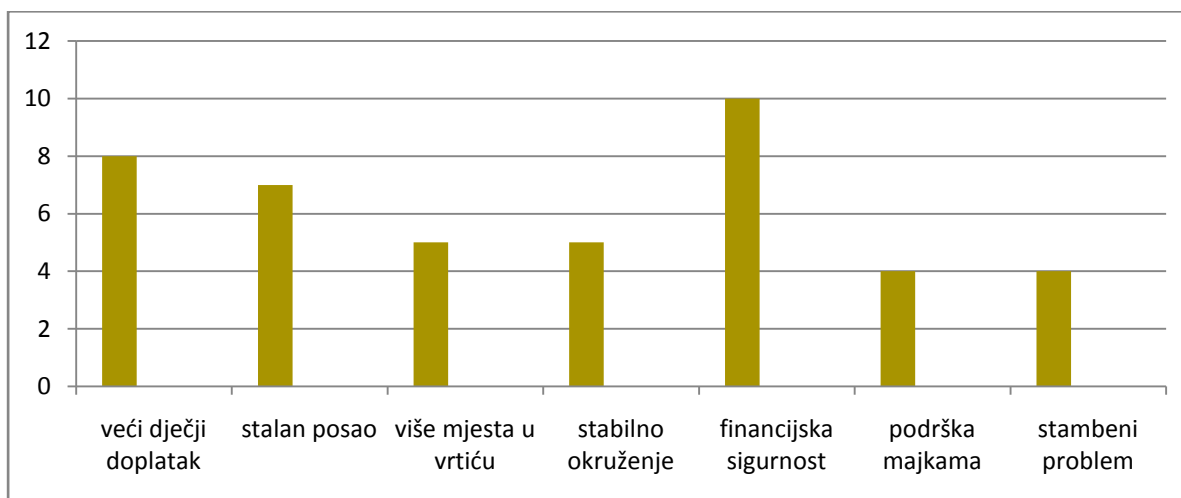
Grafikon 14. Pronatalitetne i eugeničke populacijske politike

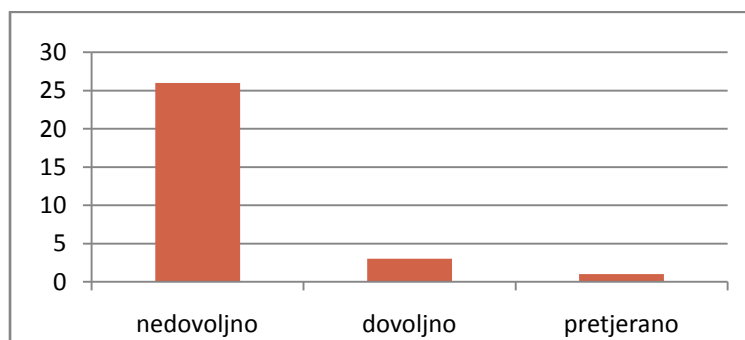

Na pitanje koji su glavni razlozi odgađanja rađanja djece mladi bračni parovi u Hercegobosanskoj županiji su istaknuli financijsku nesigurnost i nedostatak podrške države. Zanimljivo je da anketirani mladi parovi ističu veći dječji doplatok i porezne olakšice kao mjeru koja bi najviše utjecala na proširenje obitelji. Mladi u ovoj anketi ne ističu stambeni problem kao najznačajniji u odnosu na njihove vršnjake u Federaciji BiH.

Grafikon 15. Što Vam najviše nedostaje kao podrška mladim obiteljima? (Izvor: Autor 2026.)

Grafikon 16. Kako ocjenjujete medijsku promociju obitelji i roditeljstva?

4. ZAKLJUČAK

Stanovništvo je bitan dio razvoja svake zemlje. Bez stanovnika, valorizacija i upravljanje prostorom je znatno otežano. Stanovništvo nije samo demografski podatak, već ključni nositelj gospodarskih aktivnosti, društvenog razvoja i očuvanja kulturnog identiteta. Odnos stanovništva i prostora promatramo s aspekta demografskih resursa kao što je brojnost i struktura populacije te s prostornog aspekta koji obuhvaća kretanja stanovništva unutar županije i izvan nje. Za održivi razvoj iznimno je važno kvalitetno upravljanje prostorom kojim se uspostavlja ravnotežu između ljudskih potreba i zaštite okoliša.

Zato cjelovitu sliku ekonomskog razvoja Hercegbosanske županije ne možemo gledati bez osvrta na kretanje stanovništva i njegovu funkciju. Ublažavanje demografske krize u Hercegbosanskoj županiji je kompleksan zadatak koji se postavlja pred društvo u cjelini. S modernizacijom društva i intenzivnom terciarizacijom broj stanovnika se smanjuje ali i njegova transformacija u prostornom razmještaju. Bosna i Hercegovina je od svih slabije razvijenih zemalja u regiji najbrže prošla kroz demografsku tranziciju, te se prema relevantnim pokazateljima rangira među demografski najkritičnije evropske zemlje. U tom kontekstu i prostor Hercegbosanske županije nije pošteđen depopulacije. Vidljivo je da su pod utjecajem društvenih promjena dvogeneracijske obitelji zamijenile trogeneracijske koje su prije nekoliko desetljeća bile okosnica društva. Generacije žena koje sada rađaju za oko trećinu su manje od generacija njihovih majki.

Procesi depopulacije zadnjih desetljeća, popisi i procjene broja stanovnika pokazali su da je Hercegbosanska županija doživjela znatan demografski pad, koji se i dalje nastavlja. Depopulacija i starenje dominantno određuju tijek razvoja njenog stanovništva, a oba procesa dodatno se ubrzavaju povećavanjem razlike između broja živorođenih i broja umrlih iz godine u godinu, te nastavkom iseljavanja, pretežito mladih.

Zbog slabije gospodarske razvijenosti, Hercegbosanska županija pa i Federacija BiH ne može značajnije provoditi pronatalitetnu i eugeničku populacijsku politiku. Značajan potencijal oživljavanju gospodarstva i nadoknađivanja izgubljenog stanovništva može predstavljati brojna dijaspora koja je još uvijek tradicionalno povezana s iseljeničkim prostorom. Ta veza se može uspostaviti korištenjem ekonomskih inputa poput znanja i ulaganja koje posjeduje dijaspora u zemljama zapadne Europe. Međutim, zbog nedostatka radne snage, u prije svega zemljama Europske unije, može se očekivati daljnji odljev mlade populacije koja se lako integrira u društvo tih zemalja.

Sela koja su nekada bila izvorište brojnije populacije danas ne predstavljaju demografsku obnovu, dapače, izumiru i nestaju, a posebno ona udaljenija sela od općinskih središta u županiji. Podaci za 2024. godinu potvrđuju ono na što demografi upozoravaju da Federacija BiH ulazi u fazu duboke demografske transformacije obilježene padom broja stanovnika, starenjem populacije i koncentracijom stanovništva u nekoliko urbanih središta.

Migracijski obrazac je promijenjen, a ogleda se u strukturi osoba koje odlaze te motivima odlaska. Nemogućnost pronalaska posla koji odgovara stečenim kvalifikacijama kod mlađe populacije dovodi do iseljavanja kojom lokalne sredine često mogu nadoknaditi takav ljudski kapital. Na taj način ujedno propadaju i sve prethodne investicije u obrazovanje. Osobe koje odlaze su u optimalnoj reproduktivnoj dobi te će one u drugim zemljama, koje pružaju bolje uvjete, zasnovati obitelj i popravljati demografsku sliku tih država. Prema procjenama Biskupske konferencije BiH (2023.), u razdoblju od 2013. do kraja 2022. godine, više od 200.000 Hrvata katolika većinom mlađe populacije napustilo je Bosnu i Hercegovinu.

Bez sustavne populacijske politike, poticanja povratka iseljenika, stvaranja uvjeta za ostanak mladih i ravnomjernog regionalnog razvoja, negativni trendovi će se nastaviti, a pojedine općine i županija suočit će se s realnom prijetnjom demografskog pražnjenja. Prema nizu relevantnih statističko-demografskih pokazatelja, Hercegbosanska županija (Kanton 10) ulazi u krug onih županija koje imaju izrazito nepovoljne demografske procese, trendove, odnose i strukture. Naša županija ima slabo razvijeno gospodarstvo koje se izravno odražava i na prirodno i prostorno kretanje stanovništva. Ona se nalazi u posttranzicijskom razdoblju razvoja svojega stanovništva i tranziciji tržišne ekonomije. Hercegbosanska županija (Kanton 10) je u posljednjem međupopisnom razdoblju (1991.-2013.) postala područje s izraženom depopulacijom ili padom broja stanovnika. Ukupna depopulacija je uzrokovala izraženu emigraciju, smanjenu reprodukciju te demografsko starenje populacije. Ratni demografski gubitci početkom devedesetih godina 20. st., brojna izbjeglička i prognanička kretanja samo su pojačali i produbili navedene depopulacijske procese.

Tablica 35: Prirodno kretanje stanovništva Federacije BiH (pokazatelji od 2013.-2023.)

Godina	Živorodeni (N)		Umrli (M)		Prirodna promjena		Umrli dojenčad	
	Ukupno	Na 1.000 stanovnika	Ukupno	Na 1.000 stanovnika	N-M	Na 1.000 stanovnika	Ukupno	Na 1.000 živorodnih*
2013.	20.145	8,6	20.465	8,8	-320	-0,1	148	7,3
2014.	19.880	8,5	20.283	8,7	-403	0,2	127	6,4
2015.	19.358	8,8	21.703	9,8	-2.345	-1,1	154	8,0
2016.	19.655	8,9	21.105	9,6	-1.450	-0,7	147	7,5
2017.	19.824	9,0	21.689	9,9	-1.865	-0,8	162	8,2
2018.	18.889	8,6	21.442	9,8	-2.543	-1,2	158	8,4
2019.	18.019	8,2	22.024	10,1	-4.005	-1,8	167	9,3
2020.	17.211	7,8	26.026	11,9	-8.815	-4,0	119	6,9
2021.	16.873	7,8	29.086	13,4	-12.213	-5,6	99	5,9
2022.	16.538	7,7	23.187	10,8	-6.649	-3,1	108	6,5
2023.	16.174	7,5	20.361	9,5	-4.187	-1,9	109	6,7

5. LITERATURA

Agencija za statistiku BiH. (2016). *Popis stanovništva, domaćinstava i stanova u Bosni i Hercegovini 2013. godine: Rezultati popisa*. Sarajevo 2016.

Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine; Tematski bilteni, Sarajevo 2025.

Akrap, A.; *Demografski slom Hrvatske do 2051.*, Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet (2015).

Friganović, M. *Demogeografija – stanovništvo svijeta*, Školska knjiga, Zagreb 1990.

Državni federalni zavod za statistiku, Sarajevo 2025.

Galić, J.; *Demografske promjene i njihov odraz na naselja županije Zapadnohercegovačke*, Široki Brijeg, 2019.

Gall, H. Jukopila, D. Kralj, P.; *Udžbenik geografije u drugom razredu gimnazija i strukovnih škola*, Školska knjiga, Zagreb, 2020.

Nejašmić, I. (2005). *Demografija: Stanovništvo u prostornim odnosima i procesima (2. izd.)*. Zagreb: Školska knjiga.

Pejnović, M., Husić-Mehmedović, M.; *Demografske i etničke promjene u Bosni i Hercegovini od 2013. do 2024. godine: Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine*, Sarajevo 2025. <https://bastina.anubih.ba/handle/123456789/833>

Puljiz, V. (2005). *Demografski trendovi u Evropi*. Revija za socijalnu politiku, no.2, Zagreb

Republički zavod za statistiku SR Bosne i Hercegovine. (1991). *Statistički godišnjak Bosne i Hercegovine 1991*. Sarajevo: Republički zavod za statistiku SR Bosne i Hercegovine.

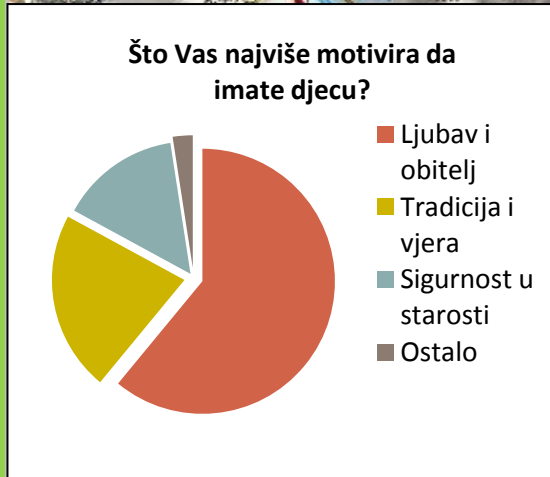
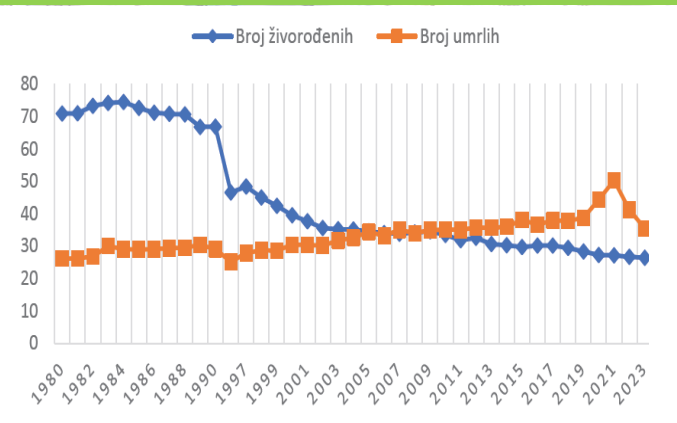
Republički zavod za statistiku (RZRS). *Popis stanovništva u Republici Srpskoj 2013*. Banja Luka, 2016.

Topić, F., D Janko; *Demografski i vjerski aspekti iseljavanja Hrvata iz BiH 2013.-2024. godine*, Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 2025.

Izvori:

- Agencija za statistiku BiH. Popis stanovništva BiH 2013., Sarajevo, 2016.
- Demografski bilteni vitalne statistike u BiH 2013-2023., Agencija za statistiku BiH
- Demografski bilteni 2013-2021., Republički zavod za statistiku (RZRS), Banja Luka, 2024.
- Rođeni i umrli u Federaciji BiH, Federalni zavod za statistiku, Sarajevo, 2024.

Eurostat. (2025). *Fertility statistics*. Eurostat. Retrieved March 19, 2025, from https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Fertility_statistics

Stanovništvo Bosne i Hercegovine po odabranim godinama (u milijunima)

						4,37		
					3,74			
							3,53	
			2,84					2,95
		2,32						
	1,89							
1,15	1,33							
1879.	1885.	1910.	1931.	1953.	1971.	1991.	2013.	2023.

Centar izvrsnosti Hercegbosanske županije 2026.
Prirodoslovlje